

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТУСА

Гріпас Анастасія Валеріївна

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри міжнарод-
них відносин і зовнішньої полі-
тики, д.е.н., доцент

_____ Лимар В.В.
« ____ » _____ 2022 р.

**ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО УЧАСТІ ЖІНОК У
МИРНИХ ПРОЦЕСАХ**

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Магістерська робота

Науковий керівник:
Богінська І.В., кандидат історичних наук,
доцент

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ECTS/за національною шкалою)

Голова ЕК:
Федуняк С.Г., д.п.н., професор

_____ (підпис)

Вінниця – 2022

АНОТАЦІЯ

Гріпас А.В. Політика міжнародних організацій щодо участі жінок у мирних процесах. Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». ОП «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного врегулювання». ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

У роботі розглянуто вплив різних чинників на представництво жінок у мирних процесах. Визначені основні проблеми, що перешкоджають жінкам приймати участь у всіх політичних структурах, також підіймається розгляд питань стосовно участі провідних міжнародних організацій та їх роль в інклюзивних процесах, які безпосередньо стосуються жінок, а також охарактеризовані наслідки їх гендерно інклюзивної роботи. Досліджено проблеми та перспективи сучасних проблем включення жінок у мирні процеси та запропоновано способи їх вирішення.

Ключові слова: мирні процеси, гендер, переговори, феміністичні дослідження, резолюція 1325, участь жінок.

102 с., табл. 1, Бібліограф.: 71 найм.

Hripas A.V. The policy of international organizations regarding the participation of women in peace processes. Specialty 291 «International Relations, Public Communications and Regional Studies», EP «International Relations, Translation in International Communications». Vasyly' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2022.

The work examines the influence of various factors on the representation of women in peace processes. The main problems that prevent women from participating in all political structures are identified, issues related to the participation of leading international organizations and their role in inclusive processes that directly affect women are also discussed, as well as the consequences of their gender inclusive work are described. The problems and prospects of modern problems of women's inclusion in peace processes are studied and ways of solving them are proposed.

Key words: peace processes, gender, negotiations, feminist studies, resolution 1325, women's participation.

102 p., tab. 1, Bibliography.: 71 items.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВКЛЮЧЕННЯ ЖІНОК У МИРНІ ПРОЦЕСИ.....	10
1.1 Теоретичні та історичні аспекти поняття «миру», «конфлікту» та «мирних процесів».....	10
1.2. Резолюція РБ ООН 1325 «Жінки мир безпека»: передумови, прагнення та положення.....	18
1.3. Імплементация та розвиток резолюції в контексті участі жінок.....	24
1.4. Нормативно-правове забезпечення участі жінок у галузі миру та безпеки.....	33
РОЗДІЛ 2. МИРНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ СКЛАДОВІ - УЧАСТЬ ЖІНОК У ПЕРЕГОВОРАХ ТА МЕДІАЦІЇ	41
2.1 Мирні процеси та їх компоненти.....	41
2.2. Участь жінок у миротворчій діяльності.....	49
2.3. Глобальний альянс регіональних мереж жінок-посередників.....	55
РОЗДІЛ 3. РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО ЖІНОЧОГО ПОРЯДКУ ДЕННОГО.....	63
3.1. «Жінки, мир і безпека» в політиці НАТО.....	63
3.2. Політика ЄС щодо підтримки участі жінок у мирних процесах.....	68
3.3. Участь ОБСЄ у жіночих мирних процесах.....	75
3.4. ООН: останні обговорення щодо інклюзивності та підтримки жінок... ..	82
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	92
ДОДАТКИ.....	101

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЄКПЛ – Європейська конвенція з прав людини

НАТО (NATO) – Організація Північноатлантичного договору

НПД (NAP) - Національний план дій з виконання резолюції Ради безпеки ООН «Жінки, мир, безпека» до 2020 року

Стамбульська конвенція – Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами

CEDAW - Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок

CSW - Комісія з питань становища жінок

EU - Європейський Союз

GAP (I, II, III) - План дій з гендерних питань

NGO - Громадська організація

NGOWGWPS - Робоча група НУО з питань жінок, миру та безпеки

ОНCHR - Управління Верховного комісара з прав людини

UNSCR – Резолюція Ради безпеки ООН

UN-Woman – Структура Організації Об'єднаних Націй із питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок

WPS - Жінки, мир та безпека

ВСТУП

Актуальність дослідження. Мирні процеси стають все більш складними через тривалий і мінливий характер збройних конфліктів, зміни складу суб'єктів та довгострокові політичні наслідки. Тому важливо по-новому поглянути на виклики мирних процесів, що зростають, і розробити ідеї для підвищення ефективності зусиль, спрямованих на встановлення довготривалого миру. Перший та найголовніший виклик, з приводу якого багато років розгортаються палкі дискусії, – це присутність жінок у мирних процесах.

Жінки мають фундаментальне право брати участь у прийнятті всіх політичних рішень, включаючи мирні процеси на всіх рівнях. Залучення жінок до мирних процесів додає ширший спектр перспектив і покращує здатність миротворців вирішувати проблеми більшого кола зацікавлених сторін, що, як було доведено, призводить до більш стійкого миру. Проте наразі жінки часто недостатньо представлені або виключені з офіційних мирних процесів. Їх часто відсувають на другий план або взагалі знецінюють їхні потенційні можливості. Жінки відіграють багато ролей у конфліктних і постконфліктних ситуаціях, і ці ролі виходять далеко за межі ролей опікунів і жертв. Таким чином, стає вкрай важливо сприяти активізації діяльності жінок і нарощувати їхній потенціал у мирних процесах, залучаючи їх до всіх рівнів участі, включаючи миротворчу діяльність; переговори; посередництво; соціально-економічну реконструкцію, процеси роззброєння, демобілізації та реінтеграції, а також і реформування сектору безпеки. Таке мислення сприяло створенню різноманітних міжнародних документів, які прагнуть надати жінкам право голосу, і одним із таких нормативних документів є відома Резолюція № 1325 Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, ухвалена 31 жовтня 2000 року. Резолюція 1325 визнає зв'язок між жінками, миром і безпекою, підкреслюючи роль жінок і зобов'язуючи уряди забезпечити їхнє залучення до всіх процесів, що впливають на мир і безпеку. Зрештою,

резолуція забезпечує загальну, всеосяжну та широкомасштабну політичну основу для усунення складнощів і прогалин, що стосуються жінок, конфліктів, миру та безпеки.

Незважаючи на значні зусилля багатьох міжнародних організацій, громадянського суспільства та регіональних організацій, мирні процеси на високому рівні залишаються в основному в глухому куті, а значуща участь жінок обмежена, що перешкоджає досягненню довгострокових угод та миру. Дійсно, просування до ефективної участі жінок і мирних процесів із залученням гендерних аспектів продовжує залишатися постійною проблемою з відносно незначним прогресом після ухвалення резолюції № 1325 Ради Безпеки щодо жінок, миру та безпеки (WPS). Тому світу необхідна нова концепція, яка розглядатиме жінок як рівноправних політичних акторів і поглиблюватиме загальне розуміння гендерної динаміки підзвітності та представництва в сучасних мирних процесах.

Проблема жінок, миру і безпеки, включаючи участь жінок у мирних і перехідних процесах, має різні аспекти і завжди була предметом вивчення багатьох українських і зарубіжних вчених.

До першої групи відносяться вітчизняні автори, дослідження яких стосувались безпосередньо проблеми та можливостей щодо участі жінок у мирних та перехідних процесах, дискусії щодо гендерної складової у мирних процесах, а також описували вплив жінок на мирні процеси. Серед робіт можна виділити таких авторів як: Савельєва Юлія [18], Романцова Олександра [16], Климчук Ірина [6], Вікторія Щібель [1] та Камінська Наталія [17].

Серед другої групи авторів варто виділити праці закордонних авторів, роботи яких стосуються зокрема розгляду участі жінок у мирних процесах та аналізується роль жінок у мирних процесах, розглядається вплив провідних організацій на жіночі мирні процеси, а також розглядається роль та залученість жінок у миробудівництво, медіацію та постконфліктну

стабілізацію. Це роботи: Корнелії Вайс [67], Моніки МакВільямс [14], Мадлен Піс та Крістіни Чінкін [38], Маруфа Актер [24], Артур Ніланд [10], Іда Роднінген [19], Сандра Брінк [7], а також Марія Вільяс-Аріно [45].

Українські і зарубіжні науковці зробили суттєвий внесок у дослідження згаданої вище проблеми. Проте варто зазначити, що вони недостатньо займалися проблемами, пов'язаних з визначенням ролі політики різних міжнародних організацій.

Об'єктом дослідження є участь жінок у підтриманні, встановленні та відновленні миру та постконфліктному врегулюванні.

Предметом дослідження є політика міжнародних організацій, спрямована на участь жінок у мирних процесах.

Мета і завдання магістерського дослідження. Метою магістерської роботи є з'ясування створених міжнародними організаціями підстав та визначення організаційних форм участі жінок у запобіганні, врегулюванні конфліктів та постконфліктній стабілізації. Також задачею магістерської роботи є визначити головні причини порівняно низької кількості жіночого представництва у мирних процесах.

Реалізація даної мети потребує вирішення наступних дослідницьких завдань:

- зробити теоретичний аналіз понять миру, конфлікту та мирних процесів;
- охарактеризувати зміст та походження створення резолюції 1325 та окреслити головні прагнення та положення;
- розглянути причини та проблеми імплементації резолюції 1325;
- описати основні нормативно-правові акти забезпечення щодо жінок, миру та безпеки;
- розкрити структуру, сутність та усі складові мирних процесів;
- проаналізувати участь жінок у Peacekeeping;

- оцінити сутність, вплив та результати регіональних мереж жінок-посередників;
- проаналізувати роль та участь НАТО щодо представництва жінок у мирних процесах;
- дослідити роль ЄС у підтримці миру;
- виокремити цілі та роботу ОБСЄ у підтримці жінок на миротворчих операціях;
- розкрити суть та проблеми миротворчої діяльності ООН.

Науково-практична значущість дослідження. Після виявлення теоретичних та практичних проблем, що здійснюється шляхом опрацювання значного обсягу інформації значення одержаних результатів полягає у визначенні та розробці рекомендацій, які вказують на нові способи вирішення малої кількості представлення жінок у мирних процесах, які надані у висновку. Зокрема дістало подальший розвиток конкретизація сутності поняття гендерний мейнстрімінг, а також доведені основні причини пониженої кількості жінок у всіх головних сферах прийняття рішень.

Методи дослідження. Вирішення поставленої мети та завдань здійснювалося за допомогою комплексу методів. Методологічною основою роботи є принципи історизму та наукової об'єктивності, а також аналітичний метод; методи статистичного аналізу, контент-аналіз та дискурс-аналіз. Принцип наукової об'єктивності полягає в залученні всієї сукупності фактів і дозволив здійснити цілісне, неупереджене вивчення предмета дослідження. У дослідженні використовувався метод системного аналізу, який дозволяє вивчити історичні процеси в сукупності і взаємозв'язку, який допоміг створити і сформулювати загальну картину подій. Також був використаний метод кейс-стаді який полегшив дослідження реальної проблеми в більш глибокому контексті з використанням різних джерел і даних. Також використовувався для створення глибокого, багатогранного розуміння складності даної проблеми в її реальному контексті. Щодо

аналітичних методів дослідження можна сказати що саме завдяки ним був чудово розкрита практична частина роботи оскільки декілька важливих розділів розкривають головну суть дослідження через зібрані аналітичні данні.

Наукова новизна дослідження. Не так багато досліджень зосереджено на тому, які фактори можуть вплинути на пониженою кількість або повну відсутність жінок у мирних процесах, тому ця робота намагається заповнити цю прогалину в дослідженні шляхом вивчення впливу жінок-посередників у мирному процесі. Набули подальшого розвитку концептуальні підходи до побудови образу жінки-посередника та миротворця.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення, принципові ідеї та висновки дослідження було оприлюднено у “Віснику Студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса”.

Структура роботи. Зміст роботи, обумовлений поставленими у дослідженні завданнями, складається зі вступу, переліку умовних скорочень, трьох розділів, висновків до кожного з них, висновку, списку використаних джерел та літератури, 1 таблиця у додатках на 2 сторінках. Загальний обсяг магістерської роботи 106 сторінок, з яких 85 сторінок основного тексту. Список використаних джерел включає 71 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ ВКЛЮЧЕННЯ ЖІНОК У МИРНІ ПРОЦЕСИ

1.1. Теоретичні та історичні аспекти поняття миру, конфлікту та мирних процесів

Саме розумінню природи конфлікту, його причин та засобів вирішення присвячували свої академічні дисципліни безліч авторів протягом більшої частини 20 століття. Вивчення конфлікту та мирних процесів не вписується в якусь одну академічну дисципліну, і фактично кожна дисципліна приймає дещо інший підхід до проблеми. На базовому рівні соціологи розглядають конфлікт як функцію соціальної структури та ворожу частину шляху розвитку суспільства. Політична наука розглядає конфлікт як функцію владних відносин, а марксистська думка розглядає класову боротьбу як першопричину.

Таким чином, конфлікт є не тільки складним питанням, а й широким розмаїттям поглядів на цей предмет із самих різних дисциплін що здебільшого ускладнює картину. Щоб вивчати конфлікт, а згодом і мирні процеси необхідно вміти ідентифікувати саме поняття конфлікту. Найбільша проблема полягає у розрізненні різних типів конфліктів.

Обершалл Ентоні [5] розрізняє веберіанське поняття «конфлікт як дія» та «соціальний конфлікт», як його визначає Козер. Перше він вважає конфлікт надто пов'язаним із класовою боротьбою та фізичним насильством, тоді як друге визначення допускає ненасильницьку розбіжність думок та цінностей. Уоллес Джеффри [9] розрізняє за ознакою примусу - непримусові чи мирні конфлікти на відміну примусових чи насильницьких конфліктів. Конфлікти також можуть бути ненасильницькими, добре організованими та сфокусованими на зміні державної політики. Джек Гіршляйфер [13] описує конфлікт як стан, протилежний виробництву: тому що сила

використовується для придбання товарів, а не для їх виробництва. Альфред Козер [15] описує конфлікт як елемент, який регулює відносини: кошти, з допомогою яких суспільство підтримує себе разом, досягаючи консенсусу всередині груп.

Хоча все перелічене вище може призвести до дуже різних інтерпретацій конфлікту, можна виділити низку питань, які допоможуть визначити конфлікти. По-перше, конфлікт відіграє певну роль у суспільстві, хоча це може бути очевидним лише постфактум. Чи є ця роль позитивною чи негативною, відкрито для обговорення та диктується контекстом спору. По-друге, конфлікт переважно пов'язан з незгодою цілей чи цінностей. Ступінь розбіжностей і характер цілей впливають на тип конфлікту, що виникає. По-третє, наявність насильства чи фізичної взаємодії є достатньою, але з необхідною умовою виникнення конфлікту.

Конфлікт та мирний процес – це центральна тема аналізу історії. Протягом усієї історії конфлікти запобігали та закінчувалися завдяки боротьбі між конфліктами та мирними процесами. Сумний факт життя, що історія воєн властива самому людству. Як зазначив Ян Девіс у 2021 році активні збройні конфлікти мали місце як мінімум у 46 державах (на одну менше, ніж у 2020 році) 8 у Північній та Південній Америці, 9 в Азії та Океанії, 3 у Європі, 8 на Близькому Сході та в Північній Африці та 18 у субрегіонах [18].

Мирні процеси традиційно розумілися як лінійні, з початком, кінцем і результатом, який може бути успіхом, або невдачею. У період з 1990 до кінця 2015 року в усьому світі було проведено близько 140 різних мирних процесів [41, с.132]. Часто міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй, відіграють роль, яка означає, що вони підписали деякі з угод. Не всі конфлікти закінчуються мирним процесом. Іноді вони також закінчуються тим, що одна сторона просто «виграє» конфлікт, але навіть у цьому випадку можуть знадобитися переговори та угоди, щоб упоратися з

наслідками. Мирні процеси визначаються як переговорна діяльність щодо вирішення конфлікту, включаючи супутню діяльність з підготовки до переговорів та реалізації угоди. Мирні процеси повинні сприяти трансформації динаміки конфліктів у суспільстві, щоб політичні, соціальні та економічні покращення могли відбуватися у стабільному та справедливому середовищі. Підтримка розвитку мирних процесів може включати цілу низку заходів, від проведення офіційних переговорів із матеріально-технічною допомогою до зміцнення сторін, що виступають за мир, до підтримки процесу примирення на низовому рівні.

Як і термін «конфлікт», термін "мирний процес" можна визначити по-різному. Колишній дипломат Гарольд Сондерс визначає мирні процеси як «політичний процес, у якому конфлікти вирішуються мирними засобами». Вони являють собою «суміш політики, дипломатії, зміни відносин, переговорів, посередництва та діалогу». як у офіційної, і на неофіційної аренах» [17].

Сондерс каже, що мирні процеси діють одночасно у чотирьох сферах або інакше кажучи «у чотирьох аренах» [17]. У сфері офіційних дипломатів, у сфері людей, які беруть участь у цьому, не входять в уряд, але мають тісні зв'язки з урядом і обмінюються інформацією туди і назад, це арена сталого діалогу між неофіційними особами, які намагаються усунути «людські» (на відміну від державних) причини конфлікту, а також у квазі арені та у арена сталого діалогу між неофіційними особами.

Інше визначення дає вчений Тім Сіск [19], який визначає мирні процеси як «покрокові взаємні кроки щодо зміцнення довіри, вирішення складних питань, таких як роззброєння, та ретельного визначення майбутнього за допомогою розробки нових політичних інститутів. Іншими словами, мирний процес є хитромудрим танцем кроків, поставленим сторонніми посередниками, між сторонами в конфлікті, який допомагає поступово обміняти війну

на світ». «Обмін війни світ» передбачає, що Тім обмежує своє визначення до запеклих міжнародних та громадянських конфліктів.

Інша типологія запропонована вченим Ніколь Болл [21]. Болл ділить мирні процеси на дві стадії та кожну з них на дві фази. Першим етапом мирного процесу є припинення збройного конфлікту. При цьому вона розпадається на дві фази: переговори та припинення бойових дій. Другий етап - світобудування, який переходить від перехідного етапу до етапу консолідації. Завдання кожного з цих етапів показує що скільки б не знадобилося для узгодження мирного врегулювання, реалізація цього врегулювання займає ще більше часу. В одному зі своїх песимістичніших, але, можливо, часто реалістичних спостережень миротворець і вчений Джон Пол Ледерах [27] часто зазначає, що вихід із конфлікту займає стільки ж часу, скільки потрібно, щоб вступити в нього. Але у цих багатьох випадках мирна угода означала не кінець конфлікту, а лише його трансформацію. За цим має бути велика робота: роззброєння, встановлення нових відносин, нових інститутів і відновлення старих. Усе це є частиною «мирного процесу».

В Україні предметне поле досліджень в рамках проблематики «жінки у мирних процесах» тільки формується. Цю проблему розробляють у різнопланових працях такі автори як: Савельєва Юлія [1], Романцова Олександра [2], Климчук Ірина [6], Вікторія Щібель [7] та Камінська Наталія [8]. Водночас необхідно зазначити, що низка теоретичних та практичних питань, які стосуються впливу жіночої політики на мирні процеси є недостатньо дослідженими.

Число низьких показників участі жінок у мирних процесах свідчить про те, що жінки продовжують бути відстороненими. У період з 1990 по 2020 роки жінки становили лише 2% посередників, 5% свідків і підписантів і 8% учасників переговорів у всіх основних мирних процесах [22]. Дані Ради з міжнародних відносин показують, що майже половина мирних і угоди про розв'язання конфліктів у 1990-х роках зазнали невдачі протягом п'яти

років, а рецидиви громадянської війни є тривожно високими [23]. Зменшення цих рецидивів і підвищення стабільності можна досягти, залучивши до них жінок. Сан-Педро показує, що існує позитивна кореляція між здатністю жінок впливати на мирні угоди та ймовірністю того, що такі угоди будуть досягнуті та реалізовані [24]. Крім того, у випадку залучення жінок угода має 35% ймовірності тривалості принаймні 15 років, що більше, ніж без жінок [25].

Лише деякі джерела зосереджують увагу на ролі жінок у мирних процесах як на головній темі обговорення. Тим не менш, деякі автори обговорюють це більш загально та детально Барса М. [3], Форстер Р. [4], Холт-Іврі О. [10, 11], Менон Р. [12].

Деякі тексти використовують більш пояснювальний підхід і мають на меті пояснити, чому так мало жінок залучено до мирних процесів, та так мало згадується в положеннях про припинення вогню. Можливо, не дивно, що значна частина виключення пов'язана з домінуючими уявленнями про роль жінок у суспільстві в зоні конфлікту. На жаль, у джерелах, які були мною розглянуті, аргумент на користь залучення жінок до мирних та процесів припинення вогню є есенціалістичним. Наприклад, Авоніус пише: «Жінки по-іншому включені в суспільство, ніж чоловіки, і було показано, що вони розширюють коло центральних тем, які обговорюються за столом переговорів» [14]. А. Мюленбек і Дж. Федерер цитують одного з ключових учасників Загальнонаціональної угоди про припинення вогню в М'янмі: «Насправді ми вважаємо, що під час мирних переговорів краще розмовляти з жінкою, ніж з чоловіком — вони м'якші» [16].

Межі такої структури добре описані Еллербі, який зазначає: «Є багато історій про жіночу активність для припинення конфлікту, але така активність часто практикується поза вузькими рамками офіційних мирних процесів. Іншими словами, жіночий мирний активізм не розглядається як

центрального компонента офіційних угод про припинення вогню або всеосяжних мирних процесів» [16].

Коли і як жінки будуть розглядатися як багатогранні актори, як чоловіки, не просто як жінки, а як політично вмотивовані актори з численними інтересами це питання залишається відкритим і на далі. Деякі джерела стверджують, що загальне виключення жінок можна частково пояснити технічною мовою та військовими знаннями, необхідними для участі в процесі припинення вогню. Наприклад, Белл і О'Рурк стверджують, що «мова та конвенції щодо припинення вогню та моніторингу припинення вогню все більше стають спеціалізованими, де тексти мирної угоди, що визначають порушення та форми моніторингу, контролюватимуть, що можна, а що не можна підлягати моніторингу у спосіб, який важко передбачити невійськовим суб'єктам» [18]. Подібним чином Барса М. пише, що це поширене пояснення, і що жінки часто вважаються такими, що не мають відношення до цих процесів, оскільки вони не пов'язані зі збройними групами [3].

Цитата з угоди про припинення вогню в Бантаї точно передає це: «Члени [комітету], які були переважно польовими командирами, просто сміялися з нас. «Ви нічого не знаєте про те, що ми тут обговорюємо. Ми говоримо про військові терміни, військову мову та ситуації, які вам, як жінкам, далеко за межами розуміння. Це не ваше місце» [20].

Багато академічних джерел визнають, що недостатньо досліджень на цю тему, і деякі закликають до додаткових досліджень ролі жінок як акторів, так і жертв припинення вогню. Холт-Іврі [10,11] та ООН-Жінки та ПРООН (2020) закликають до «продуктів знань», які забезпечують більш комплексне та систематичне дослідження цієї теми.

Порівняльні дослідження можуть створити деякі нові ідеї про відмінності та динаміку включення та відчуження жінок. Загалом ми бачимо, що набагато більше літератури присвячено дискусіям щодо гендерних положень у самих угодах про припинення вогню, ніж досліджень, зосереджених на ролі

жінок в участі та переговорах щодо угод про припинення вогню. Таким чином, існує потреба в розширенні масштабів для отримання кращого розуміння процесів припинення вогню, не покладаючись занадто сильно на загальну літературу про мирний процес.

1.2. Резолюція РБ ООН 1325 Жінки мир безпека: передумови, прагнення та положення

Резолюція РБ ООН 1325 є основоположним правовим і політичним інструментом, призначеним для захисту прав жінок, а також для надання їм повноцінної участі в мирних процесах. «Протягом поколінь жінки служили вихователями миру як у своїх сім'ях, так і в суспільстві. Вони відігравали важливу роль у будівництві мостів, а не стін». - Цю заяву зробив Кофі Анан на відкритому засіданні Ради Безпеки ООН за тиждень до прийняття Резолюції 1325 [44, с. 997]. Прийняття резолюції в жовтні 2000 року засвідчило зростаючу потребу в тому, щоб зробити питання жінок центральними в порядку денному миру та безпеки ООН. Знакова резолюція визнає важливість участі жінок у мирних переговорах, гуманітарному плануванні, миротворчих операціях, постконфліктному миробудівництві та управлінні. Ця резолюція стала першим документом, ухваленим Радою Безпеки, який підкреслив роль і захист жінок під час конфлікту. Цей інструмент є результатом сукупного впливу співпраці між громадянським суспільством, урядами, жінками з низового рівня та політиками. Резолюція є безцінним політичним і практичним інструментом, спрямованим на вирішення різноманітних проблем, з якими стикаються жінки в різних контекстах, особливо в ситуаціях, уражених конфліктом. Зокрема, Резолюція 1325 уможливила залучення жінок до мирних процесів, тим самим зміцнюючи зусилля щодо досягнення міцного та сталого миру. Крім того, резолюція змінила міжнародне право,

сприяючи судовому переслідуванню винних у актах зґвалтування та сексуальному насильстві щодо жінок.

У жовтні 2000 року Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію 1325 щодо WPS. Прийняття цієї резолюції ознаменувало поворотний момент у залученні жінок і гендерних аспектів до зусиль з розбудови миру та започаткувало міжнародний порядок денний WPS. Резолюція РБ ООН 1325 визнала право жінок брати активну участь у розбудові миру та запобіганні насильницьким конфліктам, а також бути залученими до сфери прийняття важливих політичних рішень, а також миротворчих місій. Таким чином, Резолюція РБ ООН 1325 включає дві ключові сфери: визнання гендерно-специфічного впливу збройних конфліктів на жінок і дівчат і ролі, яку вони можуть відігравати в розбудові миру, у широкому розумінні.

Резолюцію РБ ООН 1325 можна охарактеризувати як таку, що містить три основні принципи, а саме: запобігання насильству, захист жінок і дівчат від гендерно-зумовленого насильства та сприяння участі жінок на всіх рівнях прийняття рішень. Ця резолюція ще більше посилюється врахуванням гендерних аспектів у всіх програмах і політиках мирного процесу. Для кращого розуміння та сприйняття резолюції важливо розібрати кожен принцип окремо.

Щодо запобігання насильству можна сказати що у рамках попередження Резолюція РБ ООН 1325 прагне забезпечити судове переслідування осіб, відповідальних за військові злочини, геноцид, злочини проти людяності та інші порушення міжнародного права. Крім того, резолюція пропонує посилити мандати миротворчих операцій із запобігання сексуальному та гендерному насильству, зміцнення прав жінок відповідно до національного законодавства та підтримку місцевих мирних ініціатив жінок і процесів вирішення конфліктів.

Щодо захисту жінок і дівчат від гендерно-зумовленого насильства можна сказати, що відповідно до принципу захисту Резолюція РБ ООН 1325

виступає за врахування особливих потреб жінок і дівчат при розробці політики та програм. Резолюція РБ ООН 1325 закликає держави-члени вжити спеціальних заходів для захисту жінок і дівчат від насильства та покласти край безкарності сексуального та інших форм насильства щодо жінок і дівчат під час конфлікту. Таким чином, ООН закликає держави-члени включати гендерні питання в усі конфлікти, включаючи запобігання конфліктам, встановлення миру, підтримку миру, розбудову миру, демобілізацію, роззброєння та реінтеграцію та процеси постконфліктної реконструкції [50]. Особливої уваги заслуговує започаткування Генеральним секретарем ООН у 2008 році глобальної кампанії проти насильства щодо жінок у конфліктних ситуаціях, яка зобов'язала всі офіси та агентства ООН підтримувати ініціативи та кампанії, спрямовані на підтримку жінок у насильницьких конфліктах [50]. Після ухвалення резолюції РБ ООН 1325 у 2000 році ООН запровадила низку заходів у рамках своїх миротворчих місій для захисту жінок від сексуального насильства.

Щодо участі жінок на всіх рівнях прийняття рішень можна сказати що відповідно до принципу участі, Резолюція РБ ООН 1325 закликає жінок брати участь у прийнятті рішень на національному, регіональному та міжнародному рівнях. Це передбачає призначення жінок на політичні та громадські посади, а також призначення жінок представниками своїх урядів у регіональних, континентальних і міжнародних організаціях. Резолюція РБ ООН 1325 також закликає врахувати гендерні аспекти в миротворчих операціях. Серед іншого, це включає призначення радників з гендерних питань для всіх миротворчих операцій ООН, а також забезпечення представництва жіночих громадських організацій і груп за столом переговорів. Це вимагає суттєвих зусиль для забезпечення того, щоб сторони за столом переговорів висунули жінок-представників. Враховуючи те, що більшість медіаторів, як правило, є досвідченими політиками та дипломатами, з цього випливає, що участь жінок як посередників і переговорників у мирних процесах буде

ефективно гарантована, коли більше жінок буде призначено на політичні посади на національному рівні.

Хоча історично вже давно існувала давня традиція жінок працювати на благо миру та міжнародної безпеки, і лише в 1990-х роках це питання почало набувати більшої ваги та ставати більш помітним у міжнародному порядку денному. Але навіть багато десятиліть тому жінки вже висували серйозні вимоги, щоб мати можливість впливати на міжнародні проблеми, і повністю продемонстрували свою здатність це робити. Один із найважливіших моментів стався в 1915 році, під час Першої світової війни, коли 1300 жінок з 12 воюючих і невоюючих країн зустрілися в Гаазі, щоб вимагати припинення війни, яка тоді спустошувала Європу [52]. Це були жінки, які належали до руху суфражисток, які вирішили не підтримувати війну зі своїми урядами. На цій зустрічі народилася Міжнародна жіноча ліга за мир і свободу (WILPF), яка з того часу відіграє центральну роль у захисті участі жінок у міжнародних справах і навіть у прийнятті самої Резолюції РБ ООН 1325.

Протягом 1970-х років — в основному в результаті поштовху, наданого міжнародним феміністичним рухом — Організація Об'єднаних Націй взяла на себе зобов'язання просувати гендерну рівність і права жінок, а в 1979 році була прийнята Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) [52]. І саме це стало фундаментальною міжнародно-правовою основою для питань рівності. У вступі до самої конвенції визнається, що зміцнення миру та міжнародної безпеки сприяє повній рівності між чоловіками та жінками і що, в той же час, участь жінок у всіх сферах є необхідною для досягнення миру.

Четверта Всесвітня конференція з питань жінок, що відбулася в Пекіні в 1995 році під егідою Організації Об'єднаних Націй, зібрала тисячі жінок з усього світу на зустрічі, яка ознаменувала поворотний момент у міжнародному порядку денному щодо гендерної рівності. Прийняття Пекінської

платформи дій надало цьому питанню значного значення, оскільки однією зі сфер особливого занепокоєння були жінки та збройний конфлікт, хоча в той час наголос був на статусі жінок як жертв, а не як активних суб'єктів. У 1998 році це питання почало набувати більшої актуальності.

У 2000 році відбулися дві важливі події в цьому процесі підготовки до Резолюції РБ ООН 1325, а саме проведення Платформи дій (Пекін +5) та нової щорічної сесії Комісії з питань становища жінок (CSW). Анварул Чоудхурі, посол Бангладеш, країни, яка тоді головувала в Раді Безпеки, виступив із важливою промовою, у якій наголосив на тісному взаємозв'язку між рівністю, розвитком і миром і важливості активної участі жінок у цих сферах. Група, відома як «Жінки та збройний конфлікт», яка об'єднала різні міжнародні організації, побачила можливість підняти це питання в Раді Безпеки ООН, включивши його до порядку денного цього органу [64].

Жіночі організації, що працюють у цій сфері, намагалися дати потужний імпульс цьому питанню, представивши пропозиції та зміцнивши свою координацію, створивши у травні 2000 року Робочу групу - неурядова організація робоча група з питань жінок світу та безпеки (NGOWGWPS). Так неурядова організація (NGO) – робоча група з питань жінок, миру і безпеки) почала неофіційно з'являтися на засіданні Комісії ООН з становища жінок у 1998 році [65]. Було багато жінок із різних зон конфліктів, і саме тут уперше виникла ідея відстоювати резолюцію Ради Безпеки. Вперше Голова Ради Безпеки виступила на заходах, присвячених Міжнародному жіночому дню, і порушила питання про те, що Раді Безпеки необхідно вивчити взаємозв'язок між гендерними питаннями, миром та безпекою. робоча група з питань жінок, миру і безпеки, що брали участь у Комісії ООН з становища жінок, відреагували на це і одразу ж організували два діалоги між NGO та членами Ради Безпеки. У березні 2000 року на засіданні Комісії ООН було формалізовано мережу неурядових жіночих організацій, яка почала стратегічно організовуватись навколо мети резолюції Ради Безпеки.

Якщо говорити про цілі робочої групи з питань жінок, то можна сказати, що перша ціль полягала у тому, щоб зробити гендерне питання регулярно розглянутим компонентом у всьому спектрі роботи, що проводиться Радою Безпеки, аби гарантувати, що, коли Рада Безпеки має справу з конкретною країною, члени Ради мають достатню інформацію та мотивацію для включення гендерних положень у мандатах місії ООН. Вони також хотіли, щоб Рада Безпеки включала фахівців з гендерних питань у місії з встановлення фактів, відвідувала жіночі групи, коли делегації виїжджали на місця, та забезпечувала наявність гендерних підрозділів у всіх операціях з підтримки миру. По-друге, неурядові жіночі організації прагнули зміцнити існуючі механізми захисту (наприклад, Женевські конвенції, Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок), а також вийти на новий рівень у забезпеченні обліку гендерних аспектів у таких питаннях, як розробка програм роззброєння, демобілізації та реінтеграції, а також раннє попередження та запобігання конфліктам. А по-третє, вони прагнули привернути увагу до місцевих та національних зусиль жінок з миробудування на початкових рівнях та привернути до них увагу. Стратегія полягала в тому, щоб змістити акцент з жінок як жертв (не беручи до уваги цей аспект конфлікту) на жінок як ефективних учасників миру та миробудування.

Щодо мети то їхньою метою було сприяти безпеці ООН. Після кількох місяців напруженої лобістської роботи у вересні 2000 року Намібія оголосила, що під її головуванням Рада Безпеки проведе відкрите засідання щодо WPS [27, с. 950]. Жінки-експерти та представники громадянського суспільства взяли участь у зустрічі засіданні членів Ради Безпеки ООН за формулою Аррії, на якій вони повідомили держави-члени серйозний вплив збройних конфліктів на жінок, а також важливу миротворчу роботу, яку жінки виконували в усьому світі.

З таким імпульсом резолюція РБ ООН 1325 виникла 31 жовтня 2000 року Рада Безпеки ООН нарешті схвалила резолюцію РБ ООН 1325 щодо

жінок, миру та безпеки: завдяки цьому було відкрито «останній бастион гендерно-вільного мислення в ООН». Резолюція була створена в результаті широких зусиль жіночих організацій, спрямованих на те, щоб питання WPS розглядалося як важливе питання на міжнародній арені, а також через їхню здатність укласти союзи з різними міжнародними акторами, включаючи ООН та уряди. Тому саме ці жіночі організації ініціювали процес, який призвів до прийняття Резолюції, з метою зміцнення інструментів для запобігання конфліктам і розбудови миру, щоб покласти край війнам.

1.3. Можливості та перспективи імплементації, перешкоди та подальший розвиток резолюції в контексті участі жінок

Для кращого розуміння резолюції важливо усвідомити як розвивалася та з якими перешкодами стикалась резолюція протягом усього свого існування. Оскільки історично впровадження резолюції 1325 у глобальному масштабі стикалася з багатьма обмеженнями, такими як відсутність інструкцій і планування, фінансування, відсутність політичної волі, а також структурної, політичної, міжгалузевої та партнерської координації [19]. Таким чином, у всьому світі такі розробки, як національні плани дій щодо 1325, індикатори, робочі групи, спеціальні представники та доповідачі є життєво важливими для прогресу імплементації. Розробка інструментів поширення інформації, підвищення обізнаності та стратегії підтримки та навчання також були необхідним процесом, який досі у деяких регіонах був випадковим через відсутність керівних принципів та юридичних зобов'язань. Незважаючи на незначний прогрес у гендерному паритеті, триваюча нестача жінок і доступ до їх активної участі в переговорах, парламентських процесах і процесах прийняття рішень також свідчить про необхідність значно посилити зусилля щодо зобов'язань відповідно до резолюції.

У жовтні 2015 року Організація Об'єднаних Націй провела процес огляду виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 щодо жінок, миру та безпеки [41, с.139]. Приблизно через 15 років після прийняття, те, що починалося як перша резолюція Ради Безпеки ООН з цього питання, стало порядком денним «Жінки, мир та безпека» - це широка програма дій щодо залучення жінок і гендерної перспективи до зусиль з розбудови миру, що складається з восьми резолюцій Ради Безпеки та численних додаткових регіональних і національних документів. Зі свого боку, громадянське суспільство, ключовий гравець у цьому питанні, також здійснив власний процес оцінки, зазначивши, що, незважаючи на прогрес і визнання, досягнуте порядком денним WPS, розрив між зобов'язаннями та реальністю у деяких регіонах все ще є занадто великим для позитивної оцінки. Жінки все ще відсутні в мирних процесах і в сферах прийняття рішень, а гендерне насильство під час збройних конфліктів є кричущою реальністю, якій не приділяється достатньо уваги. Як зазначалось у другому пункті роботи, що жіночі організації ініціювали процес, який призвів до прийняття Резолюції РБ ООН 1325, з метою зміцнення інструментів для запобігання конфліктам і розбудови миру, щоб покласти край війнам. Тому через 22 роки діапазон учасників, які приєдналися до цієї програми, є надзвичайно широким, уряди та Організація Об'єднаних Націй відіграють вже дуже помітну роль.

Розробка порядку денного WPS не була легкою і не була вільною від напруги. Залучення багатьох і дуже різних акторів дозволило значно збагатити процес, але водночас означало величезний і постійний виклик. Таким чином, відносини між державами-членами, міжнародними організаціями — особливо ООН, а також іншими, такими як ЄС і НАТО — та громадянським суспільством були складними та висвітлювали різні ритми, ставлення, очікування та рівні прихильності щодо змісту та виконання порядку денного. Як зазначалося вище, ухвалення Резолюції РБ ООН 1325 стало можливим завдяки скоординованим зусиллям саме усіх залучених сторін. Подальші

кроки вперед у його реалізації також значною мірою зумовлені цим самим поєднанням сил. Однак за останні 22 роки відбулися важливі відмінності. Порядок денний щодо рівності, відданість правам жінок і прогрес у викориненні нерівності та дискримінації не можна сприймати як належне, і є багато голосів, які попереджають про невдачі у питаннях рівності, які помітні на міжнародному рівні.

Одна з головних розбіжностей пов'язана із загальною структурою, передбаченою резолюцією РБ ООН 1325, і важливістю, яку слід надавати певним окремим питанням, на відміну від більш загального підходу. Найбільш значущим прикладом є розбіжності щодо ступеня центральності питання сексуального насильства питання а також питання мілітаризму та ролі озброєних осіб у виконанні Резолюції РБ ООН 1325. Резолюція РБ ООН 1325 намагалася поставити під сумнів патріархальний погляд на жінок як переважно пасивних жертв збройних конфліктів. Жіночі організації, які очолили цей процес, доклали величезних зусиль, щоб демонтувати цю ідею, яка не відповідає набагато складнішій реальності, в якій жінки мають багато ролей і завдань. У реальному світі жінки не завжди є жертвами і тим більше пасивними. Іноді вони є активними агентами у розбудові миру та подоланні насильства. Тому прийняття Резолюції РБ ООН 1820 повернуло роль жінок як жертв збройних конфліктів у центр дискусії, наголошуючи на аспектах захисту та допомоги аспектів участі та запобігання. Однак, після того, як ця напруженість відіграла важливу роль у дебатах протягом багатьох років, прийняття Резолюції РБ ООН 2122 у 2013 році могло вказувати на певні зміни. Робоча група НУО з питань жінок, миру та безпеки підкреслила, що ухвалення цієї резолюції 2122 у 2013 році вперше принесло визнання важливості вибору глобального інтегрованого підходу, до чого закликали жіночі організації. У резолюції також висловлюється стурбованість Ради Безпеки тим, що, якщо не відбудеться суттєвих змін у реалізації Резолюції РБ ООН 1325, жінки та їхня точка зору залишатимуться недостатньо

представленими у запобіганні та розв'язанні конфліктів, а також у захисті та зміцненні миру. Таким чином, питання участі та лідерства знову зайняли більш центральне місце.

Ще одна зі сфер, у яких існували серйозні розбіжності, це питання мілітаризму та ролі озброєних осіб у виконанні Резолюції РБ ООН 1325. Як рішуче заявляє Синтія Кокберн (2012), РБ ООН 1325 є «прикладом того, як хороша феміністка своєю роботою може маніпулювати патріархальним інститутом», маючи на увазі те, як НАТО використала резолюцію. Для жіночих організацій, які сприяли прийняттю резолюції і які згодом невпинно працювали над її ефективним впровадженням, мілітаризація резолюції 1325 була однією з головних проблем. Відповідно, Резолюція РБ ООН 1325 не закликає до збільшення кількості жінок в армії, а радше «закликає Генерального секретаря прагнути розширити роль і внесок жінок у польові операції ООН, особливо серед військових спостерігачів, цивільної поліції, правозахисного та гуманітарного персоналу. Проте деякі уряди та міжнародні організації приділяють велику увагу збільшенню присутності жінок у збройних силах як спосіб реалізації резолюції. У 2007 році НАТО розпочала роботу над резолюцією, яка завершилася у 2010 році прийняттям Плану дій щодо імплементації Резолюції РБ ООН 1325, і однією з головних цілей якої є збільшення кількості жінок у Збройні сили [22].

Питання мілітаризму було одним із найскладніших у процесі розробки самої резолюції. Як зазначали багато експертів навіть організації, які сприяли прийняттю резолюції, не наполягали на тому, щоб вона поставила під сумнів мілітаризм або підняла зв'язок між мілітаризмом і маскуліністю, оскільки вони вважали, що Рада Безпеки цього не прийме, враховуючи особливості цього організму. Таким чином, хоча Резолюція РБ ООН 1325 є анти-мілітаристською, її формулювання та положення залишають її кооптативною для мілітаризмів.

Отже щодо імплементації резолюції 1325 тобто її реалізації варто зауважити що реалізація загалом відбувається на двох рівнях – на регіональному та національному рівнях. На регіональному рівні щоб просувати питання безпеки жінок, агентства ООН (точніше ООН-Жінки) мають програми, які зосереджені на безпеці та доступі до правосуддя, які надають допомогу жінкам, які перебувають у конфлікті та беруть участь у розбудові миру в усьому світі. Крім того, ООН ухвалила загальносистемну стратегію та план дій, які були розроблені Міжвідомчою цільовою групою з питань жінок, миру та безпеки [18]. Стратегія спрямована на координацію різних ініціатив, які впроваджуються різними установами-виконавцями ООН.

У квітні 2010 року Рада Безпеки опублікувала 26 глобальних показників щодо виконання Резолюції РБ ООН 1325, які організовані за основними напрямками Організації Об'єднаних Націй (запобігання, захист, участь, допомога та відновлення), загальна стратегія реалізації політики, побудована на шести підходах: включення резолюції РБ ООН 1325 у політику, програми та документацію; співпраця з міжнародними організаціями, неурядовими організаціями та громадянським суспільством; операції; виховання та навчання; публічна дипломатія; та національні ініціативи [39, с.79]. Усі ці дії здійснюються різними акторами та на різних етапах. Ефективна координація, співпраця та обмін інформацією між різними учасниками є важливими для ефективного виконання резолюції. Оцінка системи ООН з імплементації та моніторингу Резолюції 1325 не відбулася всеосяжним чином. Все ще потрібен спеціальний механізм для всіх держав-членів ООН і регулярна звітність. На регіональному рівні найбільш помітні та безперервні зусилля щодо впровадження Резолюції 1325 були вжиті установами, які працюють з Європейським Союзом, або всередині нього. Найновішим і широкомасштабним документом є Комплексний підхід ЄС до імплементації резолюцій Ради Безпеки ООН 1325 і 1820 щодо жінок, миру та безпеки [39]. У документі зазначено, що «Європейський Союз має політичні зобов'язання щодо

сприяння ролі жінок у розбудові миру та сприяння реалізації Резолюції РБ ООН 1325 у своїй зовнішній діяльності [39]. Базуючись на цих зобов'язаннях, цей документ визначає загальний підхід ЄС до імплементації Резолюцій РБ ООН 1325 і 1820. Він містить вичерпні вказівки щодо забезпечення того, щоб зовнішні дії Союзу були спрямовані на захист жінок від насильства, щоб вони сприяли підвищенню рівності між жінками і чоловіками під час і після збройного конфлікту та в ситуаціях нестабільності. Зараз ЄС намагається інтегрувати гендерні питання у свою політику та діяльність, а також інтегрувати питання жінок, миру та безпеки у свою політику та політичний діалог з урядами-партнерами.

На національному рівні у своїй заяві 2005 року Рада Безпеки закликала держави-члени, громадянське суспільство та інших відповідних учасників розробити стратегії та плани дій для імплементації Резолюції 1325. Вона закликала держави-члени продовжувати імплементувати Резолюцію 1325 шляхом розробки національних планів дій або інші стратегії національного рівня. Заклик до планів дій був новим підходом до викликів забезпечення виконання резолюції на національному рівні. Національний план дій розглядається як практичний засіб, за допомогою якого держави можуть продемонструвати кроки для виконання резолюції. Резолюція стосується не лише країн, які перебувають у конфлікті, а й усіх країн, які є членами ООН. Метою Національного плану дій є забезпечення зосередженості на участі, запобіганні та захисті, що, у свою чергу, забезпечує повну інтеграцію та визнання жінок у діяльності, пов'язаній з миром та безпекою.

Національні плани дій (НПД) надають державам цінний інструмент для виконання їхніх зобов'язань на порядку денному «Жінки, мир та безпека», а також для притягнення громадянського суспільства до відповідальності. НПД є практичним документом, в якому докладно описуються дії, що вживаються урядом для виконання своїх зобов'язань відповідно до восьми резолюцій Ради Безпеки ООН про жінок, мир та безпеку та інших резолюцій,

узгоджених на міжнародному рівні, для забезпечення втілення цих зобов'язань у конкретні стратегії та програми. НПД дають можливість національним заінтересованим сторонам визначати пріоритети, визначати обов'язки, розподіляти ресурси та ініціювати стратегічні дії у встановлені терміни для реалізації політики та програм, що відповідають потребам та пріоритетам жінок, які постраждали від конфлікту. Станом на серпень 2022 року НПР прийняли 100 країн, при цьому кілька країн перебувають у стадії розробки.

Пріоритети та дії, визначені в рамках НПД-ЖМБ, зазвичай включають чотири компоненти порядку денного ЖМБ. Ці чотири стовпи охоплюють участь жінок на всіх рівнях прийняття рішень у сфері миру та безпеки, облік гендерної проблематики в ініціативах щодо запобігання конфліктам, захист прав жінок і дівчаток та забезпечення обліку гендерних міркувань при наданні допомоги та відновлення зусилля. У рамках цих основних елементів контекстно-залежні положення стосуються наступних областей: Запобігання конфліктам, Мирні переговори та мирні угоди, Конституційна та виборча реформа, Роззброєння, демобілізація та реінтеграція (РДР) комбатантів, Гуманітарна допомога: біженці та внутрішньо переміщені особи, Операції, Запобігання гендерному насильству та реагування на нього, Постконфліктна реабілітація, правда та примирення, Реформа сектору безпеки, Гендерний баланс: жінки в процесі прийняття рішень. Наразі розробка НПД є ключовою стратегією імплементації Резолюції 1325 на національному рівні. Хоча національні уряди несуть основну відповідальність за розробку НПД, громадянське суспільство є провідною силою, що стоїть за їх розробкою. Міжнародний науково-дослідний і навчальний інститут ООН з покращення становища жінок (UNINSTRAW) був першою організацією, яка опублікувала та надала конкретні вказівки урядам щодо розробки планів дій щодо 1325. Згідно зі звітом, план дій визначається як «письмовий документ, який описує зусилля та ресурси, необхідні для реалізації мети, мандата, політики

протягом певного періоду часу» учасник несе відповідальність за виконання кожного виду діяльності.

Якщо говорити загалом за розробку національного плану дій то можна сказати що різні країни пішли по-різному для розробки та впровадження Резолюції 1325. У більшості випадків уряди розробили плани дій, які передбачали міжвідомчу координацію, хоча в більшості випадків організації громадянського суспільства та різні міжнародні організації змогли успішно вплинути на процес. Однак форма цього процесу змінювалася від випадку до випадку. Сполучене Королівство (Великобританія) було одним із перших планів, прийнятих у березні 2006 року. У Нідерландах першим кроком стало скоординоване міжміністерське дослідження ролі жінок у запобіганні та розв'язанні конфліктів та постконфліктній відбудові. Після цього було призначено незалежну робочу групу «Жінки, безпека та конфлікти». Ця робоча група, що складається з експертів з державного сектору, політичної сфери та громадянського суспільства, яка діяла з 2003 по 2006 рік [14]. У Швеції процес розробки Національного плану дій (НПД) розпочався у 2004 році під керівництвом Міністерства закордонних справ за участю представників офісу прем'єр-міністра та міністерств оборони, юстиції та промисловості, зайнятості та зв'язку. План було розроблено в діалозі з організаціями громадянського суспільства під час семінарів і конференцій, таким чином розглядаючи подвійні процеси прискорення імплементації 1325 та розробки та отримання схвалення плану. Шведський план був прийнятий у 2006 році [14]. У Норвегії НПД також було прийнято у 2006 році. Від оголошення до завершення норвезький план був найшвидшим. Рішення розробити НПД було оголошено 31 жовтня 2005 року, а план було запущено 8 березня 2006 року. До цього був тиск з боку неурядових організацій, і Норвегія вже вжила заходів для реалізації Резолюції 1325. Реальність така, що цей план продемонстрував високий рівень політичної участі з боку уряду, який прийшов до влади в жовтні. Крім того, країни також запровадили різні

механізми моніторингу та оцінки НПД. В Україні очікується аналіз НПД на 2020-2025 роки. Україна також переглядає свій НПД у контексті російського вторгнення в країну в 2022 році та війни, яка вплинула на життя українців і призвела до масового переміщення. Україна ухвалила свій перший Національний план дій (НПД) у 2016 році на період 2016-2020 років. НПД було розроблено спільними зусиллями різних національних установ, підвітних Кабінету Міністрів України. НПД включає шість основних напрямів діяльності: діяльність з підтримки та захисту миру; участь жінок у миробудуванні; запобігання конфліктам та насильству; захист жінок та дівчаток, порушених конфліктами; надання допомоги та реабілітація людей, які постраждали від конфліктів; та моніторинг зусиль. НПД підходить до реалізації порядку денного «Жінки, мир та безпека» (ЖМБ) як усередині країни, так і на міжнародному рівні із спільною метою усунення культурних бар'єрів, що перешкоджають повній участі жінок у всіх аспектах переговорів та вирішенні конфліктів та/або питань миру та безпеки.

Отже можна підсумувати що імплементація Резолюції РБ ООН 1325 і розробка НПД все ще є процесом, що розвивається. Більшість НПД було розроблено за останні 10 років. Основними питаннями плану дій є цілі, бюджети, плани моніторингу та оцінки виконання та звітність. Реалізація НПД зіткнулася з деякими загальними проблемами, такими як: брак фінансування; відсутність політичної волі; відсутність дієздатності; відсутність координації; відсутність моніторингу та оцінки. Однак ключовий висновок цього розділу демонструє, що розробка існуючих НПД для 34 країн відбувається за певними етапами та процедурами. Дослідження намагається визначити певні кроки, які є загальними в більшості випадків. Виявлено, що розробка НПД відповідає певним передумовам, які необхідно виконати.

По-перше, уряд та інші агенції-виконавці повинні мати достатні знання про поточний стан справ щодо інтеграції гендерних питань на національному рівні. По-друге, необхідна адекватна політична воля для формування

міжурядових робочих груп для сприяння атмосфері співпраці. По-третє, хороші механізми координації та співпраці між державними відомствами, а також між урядом і громадянським суспільством є надзвичайно важливими. По-четверте, потрібен чіткий механізм моніторингу та підзвітності між різними партнерами-виконавцями. Нарешті, важливим є виділення достатніх ресурсів для впровадження політики. Вищезазначені стратегії є першими кроками, які країни можуть зробити для виконання Резолюції РБ ООН 1325. Якщо говорити загалом за статистику то можна побачити що: 104 держави-члени ООН (54%) прийняли Національний план дій 1325. 54 країни розробили один НПД із ЖМБ; 27 розробили два; 17 розробили три; та 6 країн перебувають на своєму четвертому НПД. 33% НПД нині застаріли, термін їхньої дії минув у 2021 році або раніше [14].

1.4. Нормативна база щодо жінок, миру та безпеки

Водночас за останні 22 роки резолюцію 1325 у світі трактували по-різному з різними нюансами та очікуваннями. Було відчуття, що, незважаючи на те, що порядок денний щодо жінок, миру та безпеки (WPS) просувається вперед, надалі залишилося багато проблем це означало що зробити ще треба багато чого. За роки, що минули після прийняття 1325 року, міжнародна спільнота створила вражаючу нормативну базу щодо жінок, миру та безпеки, у тому числі шість наступних резолюцій (табл.1) і високі зобов'язання з боку держав-членів та ООН просувати гендерну рівність. Можна впевнено аплодувати пройденій роботі. І все ж, незважаючи на цей прогрес, у деяких регіонах часто буває складно побачити будь-які покращення в реальності життя жінок в умовах конфлікту. Під час консультацій для Глобального дослідження жінки-учасниці бойових дій у Непалі говорили про те, що вони не мали жодного голосу на мирних переговорах у країні у 2006 році [6]. Жінки, які пережили сексуальне насильство в Боснії та

Герцеговині, пояснили, що вони досі не побачили справедливості через десятиліття після кінця конфлікту там. Жінки в усьому світі продовжують нести тягар конфліктів і продовжують бути виключеними з миротворчої та миротворчої діяльності.

Права жінок перебували в центрі уваги цілої низки міжнародних конференцій, на яких були прийняті вагомі політичні зобов'язання щодо підтримки прав людини та рівності для жінок. Глобальний рух жіночого громадянського суспільства за мир уперше виник на знак протесту проти широкомасштабних руйнувань Першої світової війни та розвинувся в результаті кількох десятиліть невеликих організацій на місцевому та національному рівнях. Вперше жінки-пацифістки з усього світу зібралися на Міжнародному конгресі жінок у Гаазі 28 квітня 1915 року, сповнені рішучості «вивчити, оприлюднити та усунути причини війни» [24]. Одним з результатів Конгресу було: заснування Міжнародної жіночої ліги за мир і свободу (WILPF), яка продовжує діяти як лідер у русі за жінок, мир і безпеку сьогодні. Протягом Другої світової війни міжнародний жіночий рух за мир продовжував виступати за припинення конфлікту та міжнародне роззброєння. Центром їхнього порядку денного був мир як самоціль.

Невдовзі після заснування ООН в 1945, Комісія зі статусу жінок (CSW) була створена в 1946 році як орган ООН, присвячений гендерній рівності та покращенню становища жінок. Комісія продовжує збиратися щороку, об'єднуючи держави-члени та представників громадянського суспільства, щоб обговорити нагальні проблеми, з якими стикаються жінки світу, оцінити прогрес і надати рекомендації, а також сформулювати політику щодо гендерної рівності.

Починаючи з 1975 року, оголошеного міжнародним роком жінки, у Мехіко проходила Всесвітня конференція в рамках Міжнародного року жінки, підсумками якої стали ухвалення Всесвітнього плану дій та проведення у 1975–1985 роках десятиліття жінки Організації Об'єднаних Націй. У 1980

році в Копенгагені відбулася ще одна міжнародна конференція щодо становища жінок і була відкрита для підписання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) [48]. Хоча Конвенція безпосередньо не стосується зв'язку між правами жінок і конфліктом, вона підкреслює важливість участі жінок і лідерства. Третя Всесвітня конференція щодо становища жінок була скликана в Найробі, а 1982 року розпочав роботу Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок. У ході трьох згаданих всесвітніх конференцій жінки з різних країн світу виявили надзвичайну активність, ними було закладено основу для всесвітніх конференцій з прав жінок, що відбулися в 1990-і роки, включаючи четверту Всесвітню конференцію з становища жінок, скликану 1995 року в Пекіні.

Завдяки своїй активності жіноче громадянське суспільство зіграло провідну роль у формуванні Пекінської платформи дій, яку держави одностайно прийняли на четвертій Всесвітній конференції з становища жінок у вересні 1995 року. Серед дванадцяти сфер, розглянутих у Платформі дій, є «Жінки у збройних конфліктах», яка закликає до розширення участі жінок у вирішенні конфліктів і захисту жінок, які живуть у ситуаціях збройних конфліктів, серед інших стратегічних цілей. Пекінська декларація та Платформа дій загострюють увагу на напрямках роботи з фактичного здійснення прав людини жінок та визначають коло завдань щодо розширення їхніх прав та можливостей. Будучи заснованими на результатах трьох попередніх всесвітніх конференцій щодо становища жінок, вони самі по собі розглядаються як суттєвий крок до прямого утвердження прав жінок як права людини. У Платформі дій сформульовано низку стратегічних завдань, спрямованих на ліквідацію дискримінації щодо жінок та досягнення рівності жінок та чоловіків. Вона включає політичні та правові стратегії глобального рівня, що спираються на принципи захисту прав людини. Саме в Платформі дій знайшли своє всеосяжне вираз зобов'язання держав відстоювати права людини жінок. На хвилі свого успіху в Пекіні організатори жіночого

громадянського суспільства звернули увагу на Раду Безпеки, вважаючи, що тамтешні держави-члени можуть також сприяти визнанню внеску жінок у мир і безпеку. На засіданні в березні 2000 р CSW, Президент Ради Безпеки виступив з промовою, яка надихнула громадянське суспільство продовжити цей амбітний план. «Оскільки в усьому світі відзначається перший Міжнародний жіночий день у новому тисячолітті, члени Ради Безпеки визнають, що мир нерозривно пов'язаний із рівністю між жінками та чоловіками. Вони підтверджують, що рівний доступ і повна участь жінок у владних структурах і їхня повна участь у всіх зусиллях із запобігання та вирішення конфліктів є важливими для підтримки та сприяння миру та безпеки».

Останні події в міжнародному публічному праві, включаючи прийняття резолюцій Ради Безпеки 1325 і 1820, присвячених жінкам, миру та безпеці, мали на меті посилити видимість гендеру в ситуаціях збройних конфліктів. Для кращого розуміння важливо висвітлити норми розвитку жінок, миру та безпеки. Хоча ці норми є важливими, вони можуть бути недостатньо радикальними, щоб розширити гендерні конструкції в рамках міжнародного гуманітарного права. Це залишає існуючі положення відкритими для подальшого вивчення.

У контексті миру та безпеки суттєві гендерні ролі часто підтримувалися міжнародним правом і політикою. Незважаючи на те, що різний вплив збройних конфліктів на чоловіків і жінок все більше визнається, конструкції «гендеру» та гендерних положень у межах міжнародне гуманітарне право виявилось проблематичним. Досягнення в галузі прав людини жінок та інших міжнародних інструментів, головним чином Пекінської платформи дій, який зосереджується на жінках і збройних конфліктах, пройшли певний шлях до розширення обсягу існуючих положень. Незважаючи на зростання обізнаності про гендерне насильство, значні проблеми залишаються.

Жінки мають право користуватися тими ж правами людини та основними свободами, що й інші люди. Міжнародні договори про права людини

вимагають від держав-учасниць вживати запобіжних заходів для забезпечення дотримання прав людини жінок законом та усунення дискримінації, нерівності та практики, що негативно впливають на права жінок. Відповідно до міжнародного законодавства про права людини жінки можуть мати певні додаткові права. Як особливо вразлива група, жінки мають особливий статус та захист у рамках Організації Об'єднаних Націй та регіональних систем захисту прав людини. Міжнародні договори про права людини забороняють дискримінацію за ознакою статі, а також вимагають від держав забезпечення захисту та реалізації прав жінок у всіх сферах – від володіння власністю та свободи від насильства до рівного доступу до освіти та участі в управлінні державою. Існує багато міжнародних документів з прав людини, що конкретно стосуються прав жінок це: Конвенція про політичні права жінок, Африканська хартія прав людини та народів поряд з Протоколом до Африканської хартії прав жінок в Африці («Протокол Мапуту»), Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Міжамериканську конвенцію про попередження, покарання та викорінення насильства щодо жінок (Конвенція Белен-ду-Пара), Конвенція про політичні та цивільні права жінкам та Конвенція Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та насильством у сім'ї (Стамбульська конвенція) [68, с.79-81]. Додаткові договори, які можуть стосуватися конкретних прав людини або захищати права інших уразливих груп, однаково застосовуються до жінок. За останні десятиліття міжнародне співтовариство створило важливі нормативні рамки з питань гендерної рівності та недискримінації. Водночас ці правові інструменти підвищують стандарти захисту жінок та дівчаток. Договори про права людини також зазвичай включають положення про недискримінацію, яке забороняє дискримінацію за ознакою статі та іншими ознаками та дає жінкам право на повне та рівне користування положеннями цих договорів.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй (ООН) про ліквідацію дискримінації щодо жінок (CEDAW) є найбільш всеосяжним договором про права жінок. Він засуджує будь-яку форму дискримінації щодо жінок та підтверджує важливість забезпечення рівних політичних, економічних, соціальних, культурних та цивільних прав для жінок та чоловіків. Конвенція передбачає, що жінки повинні мати рівні політичні, економічні, соціальні, культурні та громадянські права незалежно від їхнього сімейного стану, і вимагає від держав ухвалення національного законодавства, що забороняє дискримінацію [статті 1, 2 та 3]. Він дозволяє державам вживати тимчасових спеціальних заходів для прискорення досягнення рівності між чоловіками та жінками на практиці [стаття 4] та вживати заходів щодо зміни соціальних та культурних моделей, що увічнюють дискримінацію [стаття 5]. Держави-учасниці погоджуються, що контракти та інші приватні документи, що обмежують правоздатність жінок, вважаються недійсними.

Деякі регіональні договори з прав людини також приділяють особливу увагу правам жінок. У Північній та Південній Америці Міжамериканська конвенція про запобігання, покарання та викорінення насильства щодо жінок, відома як «Конвенція Белен-ду-Пара», визнає права жінок на свободу від насильства як у суспільній, так і приватній сферах. Міжамериканська конвенція про попередження, покарання та викорінення насильства щодо жінок (прийнята 6 вересня, набула чинності 3 травня 1995 р.). Конвенція також підтверджує право всіх жінок користуватися та здійснювати права, захищені іншими регіональними та міжнародними документами з прав людини [статті 4, 5]. Конвенція також накладає на держави зобов'язання вживати позитивних заходів для запобігання, покарання та викорінення насильства щодо жінок та поступово вживати заходів для усунення соціальних та культурних факторів, що сприяють насильству або дискримінації щодо жінок.

Конвенція Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та насильством у сім'ї («Стамбульська конвенція»), що набула чинності у серпні 2014 року, містить аналогічні положення. Конвенція Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок та домашнім насильством.

Окрім досягнень у системі ООН на запобігання та покарання за сексуальне насильство під час конфлікту, міжнародне кримінальне право продовжує відігравати важливу роль у просуванні норм щодо переслідування сексуального та гендерного насильства. Зусилля щодо запобігання сексуальному та гендерному насильству також були поширені на інші міжнародні договори та договірні органи. Договір про торгівлю зброєю, який набув чинності в грудні 2014 року містить положення, яке вимагає від держав враховувати ризик використання звичайних озброєнь для вчинення актів гендерного насильства. У 2014 році Африканська комісія з прав людини і народів ухвалила резолюцію про становище жінок і дітей у збройному конфлікті, яка закликає держави-учасниці Африканської конвенції з прав людини і народів (ACHPR) запобігати насильству щодо жінок і дітей у конфлікті та гарантувати відшкодування жертвам для усунення наслідків насильства щодо жінок і дітей.

Щодо дискримінації жінок у політичному та суспільному житті то саме стаття 7 CEDAW безпосередньо забороняє дискримінацію жінок у політичному та суспільному житті та тлумачиться широко, охоплюючи всі сфери політичного та суспільного життя. Повноцінна політична участь включає, але не обмежується, голосуванням на виборах, реєстрацією як кандидата, агітацією та перебуванням на посаді. Стаття 3 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права також спеціально захищає рівне право жінок на участь у політичному та цивільному житті.

Щоб подолати історичну непередставленість жінок у законодавчих органах та політичному керівництві, Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок

рекомендує використовувати тимчасові стратегії, такі як фінансова допомога та навчання, набір та кампанії за гендерну рівність, для подолання існуючого дефіциту.

Комітет з прав людини також підкреслив, що держави-учасниці МПГПП повинні «вживати ефективних та позитивних заходів для заохочення та забезпечення участі жінок у веденні державних справ та на державних посадах, включаючи відповідні позитивні дії». Захист та заохочення всіх політичних та цивільних прав особливо важливі для роботи жінок-правозахисників. Визнаючи ці особливі відносини, Комітет із соціальних, гуманітарних та культурних питань Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй закликав держави захистити жінок-правозахисників від зловживань та не допустити безкарності правопорушників. Держави також зобов'язані усунути бар'єри, що перешкоджають повноцінній участі жінок шляхом забезпечення рівного доступу до освіти.

На додаток до захисту, запропонованого міжнародними та регіональними конвенціями з прав людини, спеціальні договори з інших областей міжнародного права також стосуються гендерної дискримінації та прав жінок. Женевські конвенції передбачають особливий захист жінок, які є цивільними особами та військовослужбовцями, і в цілому зобов'язують держави поводитися з такими жінками «без будь-яких несприятливих відмінностей за ознакою статі...». форми непристойного нападу». Женевська конвенція (IV) про захист цивільного населення під час війни (прийнята 12 серпня 1949 року, набула чинності 21 серпня 1950 р.)

Аналогічно 1974 року Генеральна Асамблея ООН ухвалила декларацію, яка закликає всі держави виконувати свої зобов'язання за Женевськими конвенціями та вживати відповідних заходів для захисту жінок і дітей під час конфліктів. Нарешті, Комітет CEDAW визначив зобов'язання держав-учасниць щодо усунення гендерної дискримінації, що виникає у конфліктних ситуаціях, та визнав, що права жінок захищені як міжнародним

гуманітарним правом, так і міжнародним правом у галузі прав людини.

Отже, нормативно-правова база є надзвичайно важливою та цінною темою у розумінні представництва жінок у мирних процесах. Оскільки багато міжнародних, регіональних та національних правових документів вимагають від країн захищати жінок і дівчат від насильства та ефективно боротися з ним. Ці документи можуть не вказувати в явному вигляді координацію основних послуг як засіб для цього, але зобов'язання виявляти належну обачність щодо захисту та запобігання передбачає, що мають бути вжиті найефективніші доступні заходи.

З моменту прийняття резолюції 1325 нормативна база для захисту та просування прав жінок у конфліктних і постконфліктних ситуаціях значно розширилася. Це розширення відбулося як з точки зору прав і обов'язків, які, як розуміється, містяться в порядку денному, так і з точки зору інституцій — глобальних, національних і місцевих — які прагнуть реалізувати порядку денного та притягувати інших до відповідальності за його виконання. Значна частина зростання нормативної бази щодо жінок, миру та безпеки зосереджена на зобов'язаннях щодо захисту жінок у конфліктних ситуаціях, у тому числі від сексуального насильства. Рада Безпеки прийняла чотири резолюції, що стосуються цієї теми: 1820 (2009 рік), 1888 (2009 рік), 1960 (2010 рік) і 2106 (2013 рік).

Останнім часом було проведено багато досліджень і написання звітів у сфері жінок, миру та безпеки. Письменники з сектору досліджень безпеки також виявили великий інтерес до цієї галузі. Однак не слід забувати, що початкова резолюція Ради Безпеки була повністю задумана як частина міжнародної традиції прав людини, і що будь-яке тлумачення її положень і будь-які стратегії реалізації повинні здійснюватися з урахуванням цього походження. Комітет CEDAW у Загальній рекомендації наголошує на цьому перетині та його важливості для розуміння масштабів і актуальності резолюції 1325 і наступних резолюцій Ради Безпеки.

Найважливіше те, що перші борці за права жінок у конфлікті — жіночі організації громадянського суспільства — продовжують мобілізувати зусилля навколо проблем миру та безпеки жінок, просуваючи порядок денний на місцевому, національному та міжнародному рівнях. Нормативний прогрес у сфері жінок, миру та безпеки, описаний вище, головним чином завдячує їх старанній, творчій та стратегічній пропаганді та активності.

РОЗДІЛ 2. МИРНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ СКЛАДОВІ - УЧАСТЬ ЖІНОК У ПЕРЕГОВОРАХ ТА МЕДІАЦІЇ

2.1 Мирні процеси та їх компоненти

Як і слово "мир", термін "мирний процес" можна визначити по-різному. Якщо Гаазькі конвенції 1899 і 1907 рр. передбачали право країн війну, то вже Статут ООН містив принцип мирного вирішення міжнародних суперечок, причому держави зобов'язані звертатися одного, а й до кількох мирних засобах врегулювання спорів. Це можуть бути: переговори, посередництво, погоджувальні комісії, арбітраж, судовий розгляд, звернення до регіональних органів та угод. Міжнародна суперечка визначається міжнародним правом як розбіжність з приводу будь-якої норми права чи факту між певними суб'єктами (державами), коли один із них пред'являє претензії до іншого, а інший – відкидає ці вимоги або приймає їх частково.

Як не дивно, але Р. Арон був глибоко переконаний у тому, що зовнішня політика може спиратися тільки на силу. Сила по Арону поділялася кілька складових: він розрізняв «силу» як сукупність військових, економічних пріоритетів і моральних чинників, «влада», здійснювану державними органами межах своєї території, і «могутність», як здатність цієї держави нав'язувати свою волю іншим [23]. Колишній дипломат першого та другого шляхів Гарольд Сондерс визначає мирні процеси як «політичний процес, у якому конфлікти вирішуються мирними засобами». Вони являють собою «суміш політики, дипломатії, зміни відносин, переговорів, посередництва та діалогу» як на офіційній, так і на неофіційній аренах» [18]. Інше визначення дає вчений Тім Сіск, який визначає мирні процеси як «покрокові взаємні кроки щодо зміцнення довіри, вирішення складних питань, таких як роззброєння, та ретельного визначення майбутнього за допомогою розробки нових політичних інститутів [18]. Іншими словами, мирний процес є хитромудрим танцем кроків, поставленим сторонніми посередниками,

серед сторін у конфлікті, які допомагають поступово обміняти війну на світ». Інша типологія запропонована вченим Ніколь Болл [56, с. 721-722]. Болл ділить мирні процеси на дві стадії та кожен з них на дві фази. Першим етапом мирного процесу є припинення збройного конфлікту. При цьому вона розпадається на дві фази: переговори та припинення бойових дій. Другий етап – миробудування, який переходить від перехідного етапу до етапу консолідації.

Мирні процеси – це міжнародно-правові способи та засоби врегулювання розбіжностей між суб'єктами без застосування примусу у будь-якій формі, з метою підтримки та зміцнення миру, розвитку мирних відносин.

До мирних засобів врегулювання міжнародних спорів п.1 ст.33 Статуту ООН відносить переговори, посередництво, примирення, арбітраж, судовий розгляд, звернення до регіональних органів чи угод. Статут також залишає за сторонами-учасниками спору право обрати будь-який інший мирний спосіб вирішення спору. Мирні засоби врегулювання міжнародних суперечок, перелічені у ст.33 Статуту, є вичерпними.

Найбільш ефективні мирні способи врегулювання та вирішення міжнародних спорів і конфліктів це переговори посередництво та арбітраж.

Переговори, при яких зацікавлені сторони самостійно або за допомогою посередників, що обираються, аналізують спірну, конфліктну ситуацію, оцінюють позиції та дії кожної людини.

Міжнародні переговори – процес прийняття спільного рішення двома чи більше державами. Попередньо необхідно здійснити їх спеціальну підготовку (перша стадія переговорів). Друга стадія переговорів – процес їх ведення.

Найбільш м'якою формою участі третьої сторони є посередництво, тобто угоду сторін іноді вислуховувати посередника і розглядати його пропозиції.

Незважаючи на необов'язковість цього способу дій, посередництво часто виявляється найвищою мірою ефективним інструментом регулювання та вирішення міжнародних спорів і конфліктів. Посередництво - процес

управління конфліктом (суперечкою), "в якому сторони, що сперечаються, прагнуть допомоги або згодні на її отримання від індивідуала, групи, держави або організації для врегулювання їх конфлікту і вирішення їх протиріч без звернення до фізичної сили або до влади закону".

Медіація також відноситься до процесу вирішення конфлікту, в якому нейтральна третя сторона (медіатор) допомагає сторонам суперечки вирішити їхній власний конфлікт. Процес є добровільним і медіатор не бере участі в результаті процесу медіації (угоди). Самі сторони суперечки контролюють домовленості, які мають бути досягнуті. У використанні медіації як механізму розв'язання конфлікту справді є багато переваг. Крім того, процес надає учасникам суперечки можливість знайти рішення власних конфліктів. Отже, процес забезпечує прийняття результату обома сторонами, тим самим зміцнюючи стійкий мир.

Відмінна риса між посередництвом та медіацією – це те, що у медіації головна роль третьої сторони допомогти двом і більше сторонам конфлікту самостійно знайти вихід із ситуації. У посередництві процедура направлена саме на мирне вирішення конфлікту та усунення всіх причин конфлікту.

Роль і загальна поведінка медіатора справді є дуже важливими для успішної медіації. Адам Керл, перший кафедра вивчення миру в Бредфордському університеті Великобританії (1973 р.), який провів широке дослідження конфліктів, запропонував чотири основні ролі, які очікуються від посередника під час виконання його обов'язків;

- Медіатор діє для побудови, підтримки та покращення комунікації між сторонами спору
- Медіатор сприяє інформуванню учасників суперечки та між ними
- Медіатор повинен «дружити» зі сторонами спору в процесі медіації, щоб посилити довіру та впевненість.
- І по-четверте, заохочувати те, що він називає «активним посередництвом».

Під активним посередництвом Керл має на увазі здатність виховувати

готовність брати участь у переговорах про співпрацю [42]. Для медіатора також важливо бути хорошим слухачем. Він або вона має бути тим, хто може слухати та правильно інтерпретувати як вербальні, так і невербальні засоби спілкування учасників суперечки.

Якщо шляхом переговорів та посередництва угода між протидорчими сторонами щодо спірного питання не досягнуто і конфлікт не вирішено, то в цьому випадку можна звернутися до арбітра, до третейського судді. Можливі такі види третейського суду: а) зобов'язуючий арбітраж (є процес, у якому протидорчі сторони обирають нейтральна особа або кілька осіб для розгляду їх спорів і винесення остаточного рішення, що має обов'язкову для них силу); б) рекомендаційний арбітраж (процедура рекомендаційного арбітражу аналогічна процедурі зобов'язуючого арбітражу, але рішення, винесене арбітрами, носить рекомендаційний характер. Конфліктуючі сторони можуть прийняти його або відкинути і передати справу до суду або вдатися до іншої процедури, що зобов'язує). У разі неефективності застосування несудового вирішення міжнародного спору чи конфлікту сторонам, що сперечаються, або третій стороні необхідно вдатися до судового розгляду.

Особливого значення у справі мирного врегулювання міжнародних суперечок мають переговори та посередництво, оскільки без них взагалі не можна уникнути мирного врегулювання.

Під безпосередніми переговорами розуміють двостороннє обговорення спірних проблем, багатосторонні зустрічі називаються конференціями та нарадами. Безпосередні переговори – це засіб врегулювання міжнародних суперечок. Вони можуть проводитися не тільки з спірних питань, але й для обміну думками з будь-якої проблеми, обміну інформацією тощо. Переговори – один із гнучких засобів врегулювання міжнародних розбіжностей.

Посередництво: здійснюється на прохання сторін, що сперечаються; та пропонуване посередництво: проводиться на прохання третьої сторони.

Посередництво, як і надання добрих послуг, може бути колективним, а також здійснюватись міжнародними організаціями.

Отже у ході мирних процесів сторони повинні розглянути фундаментальні питання щодо того, як боротися з масовими та серйозними порушеннями прав людини, скоєними під час збройного конфлікту. У той час як вимоги справедливості часто є одними з найскладніших і найсуперечливіших елементів переговорів, розгляд цих порушень і, зокрема, поглядів та потреб жертв є ключем до забезпечення довіри та легітимності підсумкових мирних угод.

Мирні переговори є формуючими процесами, які здатні зорієнтувати пріоритети держави, коли вона вирішує проблеми встановлення норм та інститутів у постконфліктному контексті. Виняток жінок із цього процесу служить як зменшення представленості питань, що стосуються статі, але, що важливіше, це виключення позбавляє жінок можливості брати участь у процесі реформування держави як рівноправних політичних акторів, мають законні права участь у силу своєї індивідуальності як правовласників. Щоб обґрунтувати включення жінок, теоретики-феміністки припустили, що жінки мають важливі якості та/або унікальну здатність гарантувати, що мирні переговори приведуть до ідеальних результатів.

Мирний процес розуміється як офіційний політичний процес для врегулювання насильницьких конфліктів мирними засобами, що включають, як правило, політичні та дипломатичні зусилля, переговори, захист інтересів, посередництво та ведення діалогу у різних галузях. Мирні процеси є ключовими моментами для кожного суспільства, протягом яких інститути держави та її відносини з населенням визначаються учасниками конфлікту, іноді у консультаціях із громадянським суспільством та широкою громадськістю. Цей переговорний процес часто підтримують посередники, допомагаючи протидіючи сторонам розробити угоди, які можуть прийняти всі

сторони. У більшості мирних процесів розглядається питання про якнайшвидше припинення конфлікту.

На переговорах можна підтримати мирний процес використовуючи:

- Офіційна дипломатія. Це процес прийняття рішень на високому рівні за участю керівництва країни або національних урядів, який часто проводиться під керівництвом ООН або багатосторонніх регіональних організацій через комітет чи спеціального посланця. Приклади: припинення вогню, національні діалоги, переговори про укладення мирного договору, перехідні політичні процеси, розробка конституції, міжнародне посередництво.
- Громадянська дипломатія. Зазвичай здійснюється паралельно з офіційною дипломатією чи сприяє їй. Процеси громадянської дипломатії впливають на офіційну дипломатію, служать джерелом рекомендацій нею чи підвищують обізнаність зміцнення підтримки лише на рівні громад. Вони можуть відбуватися у формі конференцій, семінарів або форумів за участю жінок-миротворців, представників громадянського суспільства, лідерів громад, а також інших експертів та посередників.
- Здійснення мирної угоди. На міжнародному, національному чи субнаціональному рівні досягнуто та підписано угоду (наприклад, про політичне врегулювання, припинення вогню тощо). Жінки-миротворці та громадянське суспільство прагнуть залучати до відповіді осіб, які приймають рішення, за виконання взятих зобов'язань, у т. ч. за допомогою механізмів чи комітетів моніторингу, парламентських процесів, комісій із встановлення істини та примирення, офіційних та неофіційних доповідей.

Так само, як існують різні типи мирних процесів, існують різні підходи в мирних процесах. Не всі мирні процеси призводять до мирних угод - так само, як не всі вони проходять за посередництва.

2.2. Збільшення участі жінок у миротворчій діяльності

У 2000 році Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію 1325 «Жінки, мир і безпека». Це підкреслило необхідність інтеграції гендерної перспективи в підтримання та сприяння міжнародному миру та безпеці, у тому числі за допомогою миротворчих операцій. Однак залучення жінок у військовій формі до національного внеску в миротворчі операції ООН не виправдало очікувань. Станом на березень 2013 року жінки становили менше 4 відсотків миротворців ООН у всьому світі, приблизно 3 відсотки військового персоналу ООН і близько 9,7 відсотка поліцейських ООН [28].

Навряд чи ООН досягне своїх цілей щодо гендерної рівності в миротворчих місіях, тому що вона не повністю реалізує свій власний двосторонній підхід: збільшення кількості жінок у миротворчих операціях та інтеграція гендерної перспективи в ці місії. Обидві цілі залишилися недосягнутими через три основні проблеми: відсутність розуміння між державами-членами Резолюції 1325 і політики ООН щодо гендерної рівності в миротворчих операціях; прогалина в даних та аналізі щодо участі жінок в установах національної безпеки в усьому світі та в миротворчій діяльності ООН зокрема і, що найважливіше, поширеність соціальних норм і упереджень, які зберігають гендерну нерівність у секторі безпеки. Крім того, зосередженість ООН і держав-членів на збільшенні кількості жінок у формі персоналу затьмарює не менш важливу мету інтеграції гендерної перспективи в роботу миротворчих операцій. Ймовірність досягнення цілей ООН щодо гендерної рівності у складі миротворчих операцій значно підвищилася б, якби існувала чітка стратегія ефективної реалізації існуючої політики ООН і залучення більшої політичної підтримки для неї серед урядів ключових держав-членів. Зокрема, збільшення участі жінок та інтеграція гендерної перспективи в миротворчі операції вимагає стратегічного бачення та узгоджених зусиль на місцях, у штаб-квартирі ООН та в ключових державах-членах.

Наразі важко точно визначити тенденції щодо кількості жінок-миротворців в операціях ООН з кількох причин. Одна з них це те що дуже небагато країн проводять оцінку участі жінок у їхніх національних силах або їхнього внеску в миротворчу діяльність ООН. Незважаючи на відсутність вичерпних даних, очевидно, що участь жінок у миротворчих операціях була низькою з моменту заснування ООН. З 1957 по 1989 рік лише двадцять жінок служили в миротворчих місіях, головним чином медсестрами в медичних частинах [66]. З 1957 по 1993 роки жодна жінка-офіцер не була призначена в миротворчі офіси в штаб-квартирі ООН. Проте до 1993 року одинадцять із дев'ятнадцяти ООН миротворчі місії мали значні цивільні компоненти, і майже одна третина цивільного персоналу, який служив у них, були жінки. Організація Об'єднаних Націй не вимагала участі жінок-миротворців до 1994 року, коли Генеральний секретар рекомендував «до 2000 року досягти 50 відсотків жінок і чоловіків» на посадах секретаріату [65]. Тому не досягнувши мети досягти гендерного балансу в місіях до 2000 року, План дій наголошував на участі жінок у миротворчій діяльності та знову закликав досягти паритету між чоловіками та жінками, які обіймають керівні та керівні посади в миротворчих місіях до 2015 року.

Протягом майже десятиліття рівень участі жінок у формі в миротворчих операціях ООН залишався низьким, коливаючись у всьому світі близько 1 відсотка. Потім, у 2009 році, коли наближалася десята річниця Резолюції 1325, проблема низького рівня участі жінок у миротворчій діяльності ООН була переглянута. Щоб більш активно вирішити цю проблему, поліція ООН започаткувала Глобальну ініціативу, спрямовану на збільшення відсотка жінок-поліцейських, які служать у миротворчих місіях, до 20 відсотків до 2014 року [66]. Управління ООН з військових справ також почало заохочувати країни-члени розгортати більше жінок-солдат, але не ставив чітких цілей. Станом на березень 2013 року жінки становили менше 4 відсотків

миротворців ООН у всьому світі, приблизно 3 відсотки військового персоналу ООН і близько 9,7 відсотка поліцейських ООН [66].

Трьома країнами, які найбільше надають війська з 2000 року, є Індія, Бангладеш і Пакистан, що має велике значення для виконання Резолюції 1325 ООН у підтримці миру, оскільки ці країни не мають значної кількості жінок у своїх національних сили. Не випадково в цих країнах також відсутні національні рамки для заохочення збільшення кількості жінок до національних сил оборони та поліції. Станом на березень 2013 року такі країни лідирували за кількістю жінок-миротворців, наданих до ООН: Ефіопія (360), Південна Африка (338), Гана (269), Нігерія (263), Руанда (231) і Бангладеш (224) [59]. Деякі країни-члени починають просувати жінок у своїх збройних силах, щоб збільшити не лише кількість жінок у місіях, але й кількість жінок на керівних посадах у міжнародних операціях. Норвегія, наприклад, посилила набір і просування жінок всередині країни. У 2011 році дві жінки, підполковник Інгрід Герде та Енн Кліранс, очолили норвезький контингент в Афганістані. У 2012 році Норвегія активно відстоювала кандидатуру першої жінки-командувача миротворчої операції ООН. Однак ця кандидатка не була обрана.

Переломний момент в історії операцій Організації Об'єднаних Націй з підтримки миру стався 12 травня 2014 року, коли генерал-майора Крістін Лунд з Норвегії було призначено першою жінкою на посаду командувача сил в операції Організації Об'єднаних Націй з підтримки миру — Миротворчих сил ООН на Кіпрі [59].

Призначення генерал-майора Лунда є першим великим визнанням виконання резолюції 1325 Ради Безпеки ООН від 2000 року про жінок, мир та безпеку. Ця резолюція підкреслила зрушення у політиці ООН, спрямоване на залучення більшої кількості жінок до миротворчих операцій у всьому світі. Він підтвердив роль жінок у запобіганні та вирішенні конфліктів,

переговорах, підтримці миру, гуманітарному реагуванні та постконфліктному відновленні.

Ролі жінок у миротворчих операціях ООН поширюються на поліцейський, військовий та цивільний рівні, і жінки відіграють важливішу роль у миротворчих операціях ООН, ніж у минулому. 1993 року жінки становили лише один відсоток всього розгорнутого військового персоналу. До 2012 року жінки становили три відсотки військовослужбовців та 10 відсотків поліцейських у миротворчих операціях ООН. Наразі жінки становлять майже 30 відсотків міжнародних цивільних осіб, які працюють у миротворчих та спеціальних місіях із захисту [63].

Тим не менш, схоже, що можуть бути певні ролі, які більше підходять жінкам-офіцерам, ніж їхнім колегам-чоловікам. Генерал-майор Лунд вказав на одну важливу перевагу жінок-миротворців: «Будучи жінкою, після мого недавнього розгортання в Афганістані я мала доступ до 100% населення, а не лише до 50%» [64]. Доступ до місцевого населення стає особливо актуальним під час розгляду сучасного характеру конфліктів, у яких опиняються миротворці ООН.

Одним із важливих способів збирання цієї інформації є інформація, зібрана з людських джерел. У миротворчій операції одним із джерел такої інформації є місцеве населення та місцеві групи опору. Однак, оскільки жінки та діти є основними жертвами насильства у таких конфліктах, особливо сексуального насильства, солдатам-чоловікам часто буває важко перетнути соціальні та культурні кордони, необхідні для встановлення цієї довіри. Саме тут жінки-миротворці можуть заповнити прогалину, забезпечивши жінкам та дітям більше почуття безпеки, а також здатні зміцнити їхню довіру та у процесі зібрати цінну інформацію для місії.

Дослідження, проведені ООН на підтримку резолюції 1325 на основі досвіду операцій у Камбоджі, Косово, Тиморі-Лешті, Афганістані, Ліберії та ДРК, показали, що жінки-солдати не стикаються з тими ж культурними

обмеженнями, що й їхні колеги-чоловіки, та отримувати інформацію від жінок та дітей. Цю здатність завоювати довіру місцевого населення слід вважати життєво важливим компонентом будь-якої операції з підтримки миру. Фактично, в Афганістані «жіночі групи взаємодії» змогли проникнути в консервативне суспільство, в якому домінують чоловіки, регулярно взаємодіючи з місцевими жінками, завойовуючи їх довіру доти, доки вони не були готові поділитися цінною інформацією про райони, де таліби вербували. З 1992 року Україна бере участь у миротворчих місіях ООН. Проте лише дві жінки за всю історію Збройних сил України проходили службу у військовому контингенті ООН, ще кілька задіяні як військові спостерігачки або як персонал штабу.

Історія знає багато прикладів жінок як військових миротворців, які найкраще інтегрували гендерну проблематику у миротворчу діяльність.

Майор Степлайн Ньябога – кенійський військовий радник з гендерних питань, яка була задіяна у місії в Дарфурі, з 2019 по 2021 рік, отримала нагороду ООН «Військовий гендерний адвокат року 2020». Під час служби майора Ньябога в ЮНАМІД вона привертала увагу до гендерних питань динаміку у польових умовах для врахування гендерної проблематики у збройних силах. Працюючи радником з гендерних питань, майор Ньябога займалася особливими проблемами безпеки дарфурських жінок, беручи участь у роботі з населенням, що враховує гендерні аспекти. Завдяки її зусиллям місія розширила та покращила свої дії щодо захисту цивільних осіб.

Командир Карла Монтейро де Кастро Араужо – бразильський офіцер ВМС, яка була військовим радником з гендерних питань та питань захисту у нашій місії в Центральноафриканській Республіці, МІНУСКА, спільно виграла нагороду ООН «Військовий захисник року з гендерних питань» у 2019 році. Під час роботи Гавані в МООНІУС вона прагнула враховувати гендерні аспекти під час планування місій та військових дій. Вона також брала участь у кількох форумах ООН, щоб підкреслити, як гендерні аспекти

допомагають у захисті цивільних осіб. Крім того, вона навчала урядових сил Південного Судану питанням сексуального насильства в умовах конфлікту. Протягом усього терміну служби із квітня 2019 р.

Капітан-лейтенант Марсія Андраде Брага - офіцер ВМС Бразилії, яка працює у багатопрофільній комплексній місії ООН зі стабілізації в Центральноафриканській Республіці (МІНУСКА), отримала нагороду ООН «Військовий гендерний захисник року 2018». У своїй ролі Брага виступала за використання змішаної групи для проведення патрулювання на рівні громад у Центральноафриканській Республіці та допомогли створити мережу радників з гендерних питань та координаторів у військових частинах. Створені нею групи із взаємодії зробили свій внесок у збирання важливої інформації про потреби цивільного населення у захисті. Крім того, у забезпеченні того, щоб голоси місцевих центральноафриканських жінок були пріоритетними, капітан-лейтенант Брага був рішучим прихильником взаємодії з місцевими жіночими групами.

Майор Сейтебацо Перл Блок, південноафриканський офіцер, який служив у складі нашої місії в Демократичній Республіці Конго (МООНСДРК), отримала нагороду ООН «Військовий адвокат року з гендерних питань» у 2017 році. Під час роботи Сейтебацо в МООНСДРК як співробітник з інформаційних операцій вона організувала СМС-кампанію про сексуальне насильство в умовах конфлікту. Вона також часто спілкувалася з членами конголезької громади, щоб краще зрозуміти їхні потреби. Майор Сейтебацо працював над включенням обговорень гендерної динаміки до миротворчої місії, що зрештою призвело до того, що військовий компонент розробив проекти взаємодії з населенням, у яких пріоритет віддавався інклюзивності. Ідея розширення участі жінок у миротворчих операціях часто пов'язувалась з аргументом про те, як збільшення кількості жінок підвищує загальну оперативну ефективність місії. Цей акцент, як і раніше, займає центральне місце в недавніх публікаціях, в яких підкреслюється роль жінок у роботі з

населенням, кращий захист цивільних осіб і те, як включення жінок у миротворчі операції сприяє кращому розумінню рушійних сил конфлікту.

Центральним поточним дослідженням участі жінок у миротворчих операціях є Ініціатива Елсі, запущена Канадою у 2017 році. Її мета – допомогти подолати бар'єри на шляху участі жінок та збільшити кількість жінок у формі у миротворчих операціях ООН [38, с54-58]. Ініціатива опублікувала своє базове дослідження у 2018 році та наразі проводить дослідження у різних країнах з використанням загальної методології оцінки бар'єрів. У ході дослідження було виявлено наступні 10 перешкод для участі жінок: відповідні кандидатури, відбір для розміщення, критерії розміщення, домашні обмеження, лідерство згори донизу, неадекватне житло та обладнання, негативний досвід, перешкоди для повторного розміщення, стереотипні гендерні ролі та соціальна ізоляція. [32] Виявлені бар'єри були засновані на існуючій літературі, а також відповідали недавньому дослідженню припущень та бар'єрів на шляху участі жінок у миротворчих операціях, яке показало, що три основні бар'єри включали: відсутність гендерної рівності в країні, з якої вони прибули; стереотипні гендерні ролі; і підходящий пул – тобто невелика кількість жінок, доступних для бойових ролей.

Миротворчі операції є одним із найважливіших міжнародних механізмів сучасного врегулювання конфліктів. Однак їх ефективність залишається предметом замішання та суперечок як у політичному, так і в академічному співтоваристві, і відчувається явний недолік незалежної, заснованої на дослідженнях інформації щодо ефективності таких операцій.

2.3. Глобальний альянс регіональних мереж жінок-посередників

Глобальний альянс регіональних мереж жінок-посередників було запущено 26 вересня 2019 року Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй. У презентації взяли участь понад п'ятдесят жінок з чотирьох регіональних мереж жінок-посередників, а також представники уряду та

ООН. Регіональні мережі жінок-посередників прагнуть розширити значну участь та вплив жінок у мирних процесах на всіх рівнях. Запускаючи глобальний альянс, ці регіональні мережі прагнуть забезпечити зміцнення співробітництва та координації, а також здійснення колективного голосу, зберігаючи при цьому свою незалежність та характеристики.

Глобальний альянс був заснований у Нью-Йорку в результаті співпраці між регіональними мережами жінок-посередників, у тому числі Мережею африканських жінок у запобіганні конфліктам та посередництві (FemWise-Africa), Середземноморською мережею жінок-посередників, Північними жінками-посередниками та жінками-посередниками у всьому світі. Дедалі більше країн та багатосторонніх організацій створюють чи підтримують подібні ініціативи, зокрема АСЕАН та Ліга арабських держав.

Запуск Глобального альянсу — це історична віха, проте багато присутніх жінок наголосили, що часу для святкування просто немає. Для них запуск є визнанням перешкод, які стоять перед жінками-посередниками, які ще доведеться подолати. Дослідження ООН показало, що лише 2 відсотки головних посередників, 9 відсотків учасників переговорів та 4 відсотки підписантів були жінками у всіх основних мирних процесах у період з 1990 по 2017 рік [31]. У міру того, як ми наближаємося до 23-ї річниці прийняття резолюції 1325 Ради Безпеки ООН, жінки, як і раніше, залишаються осторонь і позбавлені можливості брати участь у переговорах між конфліктуючими сторонами.

Глобальний альянс регіональних мереж жінок-посередників — це об'єднання голосів, які вимагають від політиків та осіб, які приймають рішення, виконання резолюції 1325 Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй та пов'язаних з нею резолюцій, а також створення значних просторів, у яких жінки могли б впливати на глобальний світ та безпека. В останні роки держави-члени та регіональні організації почали створювати мережі жінок-посередників, які беруть участь у мирних процесах на різних рівнях. Вони

забезпечують резерви експертів, які можуть зробити внесок у мирні процеси, а також можуть бути доступні для призначення на керівні посади державами-членами, регіональними організаціями та Організацією Об'єднаних Націй.

- Скандинавські жінки-посередники була створена у 2015 році – це мережа жінок з п'яти країн Північної Європи, Данії, Фінляндії, Ісландії, Норвегії та Швеції, які мають професійний досвід у сфері посередництва у конфліктах, миробудуванні та переговорах. Вони поділяють відданість справі підтримки світу у вигляді інклюзивного і значної участі жінок всіх етапах мирних процесів. Це інструмент для участі жінок Північних країн у захисті інтересів та оперативній участі на підтримку миру. До складу мережі входять жінки Північних країн з різноманітним професійним досвідом, починаючи від закордонних справ та міжнародного права та закінчуючи багатосторонніми чи регіональними організаціями, такими як ООН, ЄС та ОБСЄ, а також громадянське суспільство. Члени мережі мають досвід з цілого ряду питань, що стосуються всіх етапів мирних процесів, включаючи посередництво, домовленості про припинення вогню, конституційну реформу, військово-цивільні відносини, міжнародне гуманітарне право, права людини, комунікації та інклюзивні стратегії. Просування жінок у переговорах, посередництві та всіх етапах миротворчості лежить в основі роботи Скандинавських жінок-посередників.

- African Union – це мережа африканських жінок у запобіганні конфліктам, посередництві та безпеки Африканського союзу. FemWise-Africa була офіційно створена рішенням Асамблеї глав держав Африканського Союзу від 4 липня 2017 року. Мережа прагне посилити роль жінок у зусиллях щодо запобігання конфліктам та посередництва, надаючи платформу для стратегічного захисту інтересів, нарощування потенціалу та створення мереж.

- Середземноморська мережа жінок-посередників - у жовтні 2017 року Міністерство закордонних справ та міжнародного співробітництва Італії

запустило Середземноморську мережу жінок-посередників. Фінансована італійським міністерством закордонних справ мережа має намір стати ката-лізатором з гендерної точки зору для посередницьких зусиль у поточних та потенційних кризах. Та процеси постконфліктної стабілізації, а також спри-яти взаємодії та координації між існуючими ініціативами. Об'єднуючи представників різних поколінь жінок-посередників та жінок-експертів за посередництвом як з північного, так і з південного узбережжя Середземного моря, прагне заповнити прогалину в галузі створення мереж та нарощу-вання потенціалу в регіоні, щоб полегшити призначення високопоставле-них жінок-посередників як на місцевому, і на глобальному рівні.

- Мережа арабських жінок-посередників - це ліга арабських держав у раді з відділенням Структура «ООН-жінки» для арабських держав (ROAS) взяла на себе ініціативу щодо вибору Мережі арабських жінок-посередни-ків у рамках співпраці, що триває у розгляді позицій жінок і дівчаток в араб-ському уряді. Мережа арабських жінок-посередників діє в рамках спеціаль-ного та виконавчого плану дій щодо захисту арабських жінок: мир та без-пека, які становлять групу для надання функцій 1325 (2000) РБ ООН в араб-ських державах-членах. Проблеми та дослідження, викликані війнами та конфліктами зі збройними силами в арабському світі, породили широкома-сштабну нестабільність та відсутність безпеки, особливо загрозу благопо-луччю жінок. Тому для арабських жінок важливо створити високу мережу арабських посередників, які мають досвід і лідерські здібності для участі в посередницьких зусиллях та зусиллях миробудування.

- Мережа жінок – посередників та переговорників про мир у Південно-Східній Азії (Southeast Asian Network of Women Peace Negotiators and Mediators). Мережа ініційована Індонезією з 2019 року як мережа жінок-переговорників та посередників у Південно-Східній Азії. Це платформа жі-нок із досвідом посередництва, ведення переговорів та сприяння мирним процесам, які прагнуть активно сприяти підтримці миру та стабільності не

лише у своєму регіоні, а й за його межами. Однією з цілей мережі є сприяння залученню її членів у мирні процеси та ініціювання заходів, спрямованих на запобігання чи врегулюванню ескалації насильницьких конфліктів. Мережа також націлена на сприяння включенню та значній участі жінок як посередників та учасників переговорів на всіх етапах вирішення конфліктів та мирних процесів. Вона передбачає зміцнення співробітництва та партнерських відносин з міжнародною пропагандою порядку денного WPS шляхом співробітництва з національними, регіональними та глобальними мережами з питань, що стосуються посередництва у конфліктах, миробудування та переговорів.

- Жінки-посередники у Співдружності - мережа жінок-посередників у рамках Співдружності була запущена у липні 2017 року. Мережа підкреслює неоціненну роботу, яку жінки-посередники виконують у найрізноманітніших контекстах та просторах посередництва, і спрямована на підвищення помітності їхньої ролі у вирішенні конфліктів та стійкому миробудуванні. У сукупності мережа виступає за ширшу участь жінок у мирних процесах як на місцевому, регіональному, так і на міжнародному рівні, розширюючи існуючі простори та визначаючи нові простори та можливості для участі, приділяючи особливу увагу використанню своїх членів як посередників у поточних мирних процесах всьому світу.

Мережа WMC, об'єднує різноманітну спільноту практиків, що складається з майже 50 посередників конфліктів з усіх регіонів Співдружності з досвідом роботи у співтоваристві, національних та міжнародних просторах посередництва. Мережа спрямована на розширення участі жінок-посередників у всіх галузях посередництва. Завдяки стратегічній підтримці посередництва, глобальній інформаційно-пропагандистській діяльності, взаємному навчанню та наставництву мережа колективно усуває ключові бар'єри, з якими стикаються жінки-посередники.

WMC фінансується Міністерством закордонних справ у справах Співдружності та розвитку уряду Великобританії на підтримку зобов'язань, прийнятих на засіданні глав урядів Співдружності у 2018 році.

До мережі входять жінки з неперевершеними знаннями у галузі мирних процесів, серед них варто зосередити увагу на Алісію Куїн, Бетті Бігомб, Емма Леслі, та Мередіт Престон.

Алісія Куїн — посередник та фахівець із трансформації конфліктів, на її рахунку понад 700 процесів. Алісія виступає посередником у складних багатосторонніх міжкультурних, ідеологічних, правозахисних, урядових, військових, академічних та робочих конфліктах. Її міжнародний досвід включає роботу разом із юрисконсультом у Міжнародному кримінальному трибуналі Організації Об'єднаних Націй з колишньої Югославії та у Національному демократичному фронті Філіппін.

Бетті Бігомб — всесвітньо визнаний, відзначений нагородами експерт у галузі вирішення конфліктів, посередництва у збройних конфліктах, а також постконфліктної миротворчості та реабілітації. До сфери її компетенції входять: миробудування, посередник, переговорник та інструктор старших посередників, особисте посередництво, примирення роздроблених угруповань за участю жінок на низовому рівні, а також демобілізація та реінтеграція колишніх комбатантів. Бетті ініціювала програми, які сприяють миру та примиренню у зонах бойових дій, таборах біженців та насильницьких конфліктах. Вона розробляє рішення та стратегії, які сприяють досягненню довгострокових цілей, а також досягненню безпосередніх пріоритетів. У даний час Бетті є посередником у конфлікті в Південному Судані між урядом та групами, які не підписали угоду, а також контролює та виконує угоду, підписану з основною групою повстанців. Щоб посилити посередництво, вона проводить таємне посередництво з різними групами, залучаючи сторони поза формальної кімнати для посередництва, використовуючи свої навички переконання. Бетті ініціювала мирні переговори у конфлікті на

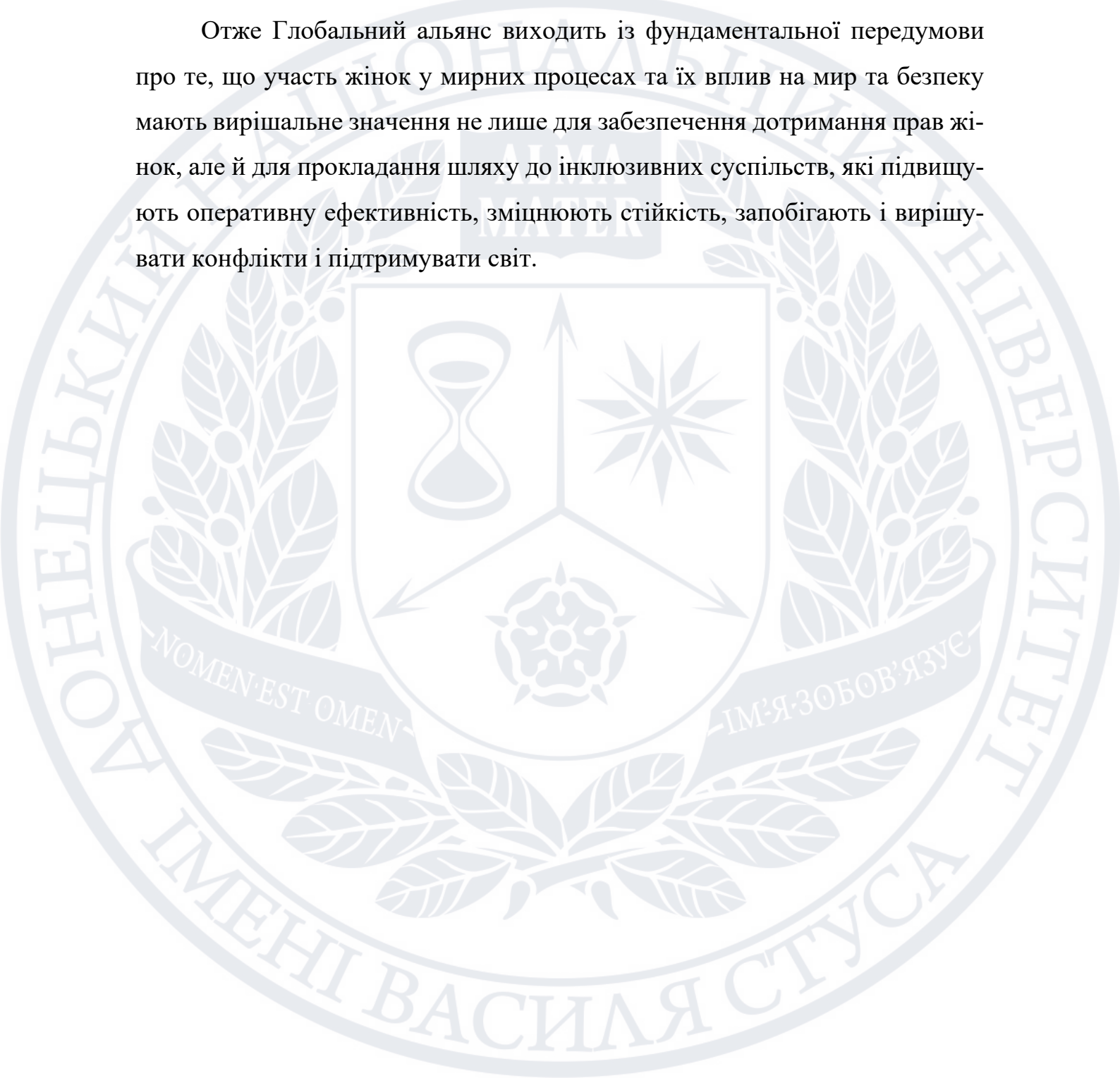
півночі Уганди, які тривали понад двадцять років. Вона успішно виступила посередником у возз'єднанні Судану Народно-визвольним рухом Південного Судану. Через організацію «Жінки Організації Об'єднаних Націй» Бетті було запрошено до Колумбії для підготовки колумбійських жінок до участі у мирних переговорах у Гавані.

Емма Леслі, австралійка-камбоджійка, директор центру досліджень миру та конфліктів, підтримує мирні процеси в азіатському регіоні. З 1993 року вона займається трансформацією конфліктів, здійснивши низку ініціатив щодо скорочення озброєнь, суперечок, пов'язаних із наземними мінами, миробудування на рівні громад та міжконфесійного діалогу. Вона розробила магістерські та докторські програми у галузі прикладних досліджень трансформації конфліктів спільно з університетом Паннасастра у Камбоджі, а два роки тому відкрила Музей миру у Камбоджі. Протягом останніх дев'яти років вона брала участь у мирних переговорах між урядом Філіппін та Ісламським фронтом як член Міжнародної контактної групи. Емма також брала активну участь у мирних процесах у М'янмі та на Корейському півострові. Емма була однією із 1000 жінок, номінованих на Нобелівську премію миру у 2005 році.

Мередіт Престон присвятила понад 20 років урегулюванню конфліктів та нестабільності в Африці та Азії в деяких із найскладніших ситуацій. Від роботи у Північно-Східній Індії та корінними громадами на кордоні Таїланду та М'янми до підтримки миротворчих зусиль у Косові, Північному Іраку, Південному Судані, Судані, Сомалі, Кенії, Нігерії та інших місцях, її робота охоплює передові переговори, політику та дипломатію. У жовтні 2019 року вона стала генеральним секретарем Всесвітнього центру плюралізму. Зовсім недавно, як регіональний директор з Африки Центру гуманітарного діалогу, вона займалася комплексними зусиллями центру з посередництва та діалогу в Нігерії, Ефіопії, Мозамбіку, Судані, Сомалі та Південному Судані. Вона консультувала групу видатних африканських діячів на

чолі з покійним Кофі Аннаном. Вона щорічно бере участь у Форумі в Осло, на якому збираються провідні світові експерти та політики у сфері вирішення конфліктів, та викладає практику медіації на міжнародному рівні.

Отже Глобальний альянс виходить із фундаментальної передумови про те, що участь жінок у мирних процесах та їх вплив на мир та безпеку мають вирішальне значення не лише для забезпечення дотримання прав жінок, але й для прокладання шляху до інклюзивних суспільств, які підвищують оперативну ефективність, зміцнюють стійкість, запобігають і вирішувати конфлікти і підтримувати світ.

РОЗДІЛ 3. РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЩОДО ЖІНОЧОГО ПОРЯДКУ ДЕННОГО

3.1. Жінки, мир і безпека в НАТО: інтеграція, інклюзивність, цілісність

Порядок денний «Жінки, мир і безпека», ухвалений у жовтні 2000 року резолюцією 1325 Ради Безпеки ООН, підкреслює непропорційний вплив конфліктів на жінок і дівчат і життєво важливу роль, яку вони відіграють у мирі та безпеці. Підхід НАТО до порядку денного «Жінки, мир і безпека» базується на 3 принципах «І» – інтеграції, інклюзивності та доброчесності. Завдяки цим керівним принципам НАТО змінює спосіб мислення та дії, сприяючи створенню більш ефективного та гендерно рівного Альянсу. НАТО вивчає гендерні аспекти в усьому, що робить Альянс, і інтегрує цей підхід, щоб гарантувати, що принципові зобов'язання відображаються на практиці. Це означає що НАТО є частиною міжнародного співтовариства – і працює разом, щоб покращити здатність робити значимі зміни, працює з жіночими організаціями громадянського суспільства, щоб краще зрозуміти досвід спільнот у всьому світі, застосовує гендерну перспективу до всіх аспектів військової діяльності під проводом НАТО, операцій і місій – до, під час і після, а також враховує гендерні аспекти в процесах оборонного планування.

Головною метою НАТО є захист миру та безпеки на основі спільних цінностей особистої свободи, демократії та верховенства права. Це досягається завдяки трьом основним завданням: колективній обороні, врегулюванню криз та безпеки на основі співробітництва. НАТО визнає невідповідний вплив конфлікту на жінок і дівчат, життєво важливу роль, яку жінки відіграють у забезпеченні миру та безпеки, та важливість врахування гендерних аспектів у всьому, що робить Альянс. Порядок денний «Жінки, мир і безпека» (ЖМБ) є давнім зобов'язанням НАТО та її союзників. НАТО віддана

інтеграції гендерних аспектів у всі аспекти, рівні та етапи своєї діяльності як на цивільному так і на військовому рівнях, від планування до виконання та оцінки.

Одним із найвидатніших досягнень НАТО у виконанні Резолюції 1325 та пов'язаних із нею резолюцій є інституціоналізація порядку денного в її організації. Перша політика НАТО щодо жінок, миру та безпеки датується 2007 роком, у тому ж році, коли з'явилися перші національні плани дій «1325» []. Перший План дій НАТО був розроблений у 2010 році. У 2014 році НАТО, члени Альянсу та партнери ухвалили переглянуту Політику та новий План дій []. Загалом 55 країн підписали новий План дій НАТО щодо жінок, миру та безпеки. У 2009 році два стратегічних командування НАТО – Командування НАТО з операцій та Командування НАТО з питань трансформації – видали Директиву щодо інтеграції Резолюції РБ ООН 1325 і гендерної перспективи до командної структури НАТО []. Директива була оновлена у 2012 році. Після перегляду було докладено постійних зусиль для включення гендерної перспективи в планові документи, довідники та директиви – здебільшого в рамках регулярного процесу перегляду цих документів, але іноді з конкретною метою інтеграції гендерної перспективи. Процес планування нової місії «Рішуча підтримка» в Афганістані демонструє, що гендер більше не є запізнілою думкою: гендерну перспективу було включено від рівня прийняття політичних рішень до складання оперативного плану для місії та процесу формування військ.

У вересні 2014 року було схвалено План НАТО з гендерної освіти та навчання у військових операціях, який уніфікує та синхронізує гендерну освіту та підготовку на всіх рівнях []. Північний центр гендерної проблематики у військових операціях - NCGM був призначений головою департаменту НАТО з гендерної підготовки. Таким чином, він відповідає за забезпечення контролю якості, узгодженості та координації гендерної підготовки, доступної для НАТО, її союзників і партнерів. NCGM також надає

мобільні навчальні групи, щоб гнучко реагувати на конкретні гендерні тренінги держав-партнерів. Крім того, НАТО розробляє Національний навчальний та освітній пакет з гендерних питань, який буде опубліковано в червні. Цей пакет буде відкрито доступний в Інтернеті та слугуватиме посібником для держав щодо доступного навчання з гендерних питань, з особливим акцентом на підготовку перед розгортанням.

Крім того, у всій організації було створено мережу консультантів із гендерних питань та координаторів з гендерних питань – як на цивільному, так і на військовому – у всіх департаментах, підрозділах та на рівнях командування. Ця мережа має на меті забезпечити інтеграцію гендерної перспективи в повсякденну роботу всіх підрозділів, а радники з гендерних питань підпорядковуються безпосередньо вищому цивільному та військовому керівництву (від командування до Генерального секретаря), таким чином маючи прямий вплив на прийняття стратегічних рішень. Призначення у 2014 році спеціального представника НАТО з питань жінок, миру та безпеки на постійну посаду НАТО є останнім внеском у подальшу інституціоналізацію та забезпечення гендерної експертизи в НАТО, особливо на стратегічному рівні.

У Плані дій НАТО щодо жінок, миру та безпеки визначено напрямки для цього з двома головними цілями. По-перше, він спрямований на зменшення перешкод для активної та значущої участі жінок в установах безпеки та операціях НАТО, членів Альянсу та партнерів. Порівняльні дані показують, що прогрес у залученні більшої кількості жінок до наших установ був скромним і неоднозначним. По-друге, цей План дій спрямований на інтеграцію гендерної перспективи в повсякденну безпекову діяльність.

Що стосується покращення гендерного балансу в НАТО, за останнє десятиліття було досягнуто певного прогресу у збільшенні відсотка жінок, які беруть участь, особливо на керівних посадах. Наразі 37% міжнародного персоналу – жінки, а 21% керівних кадрів – жінки []. Проте в останні роки

прогрес застопорився, а в деяких сферах навіть повернувся назад, частково внаслідок скорочення чисельності допоміжного персоналу.

Щоб збільшити частку жінок-військовослужбовців, задіяних у місіях і операціях, НАТО покладається на війська, що надають країни. Наразі в рамках Програми НАТО «Наука заради миру та безпеки» проводиться аналітична робота з метою порівняння даних щодо жінок у збройних силах, гендерної політики країн Альянсу з 2000 року та визначення передового досвіду покращення гендерного балансу в національних військах. Результати цього проекту, розробленого Університетом короля Хуана Карлоса (Іспанія), Австралійською комісією з прав людини та начальником оборони Австралії, будуть представлені в червні цього року. Попередні результати показують, що за останні 15 років усі члени Альянсу розробили політику та законодавство щодо участі жінок у збройних силах, але це зростання участі залишається повільним: представництво жінок у Збройних силах Альянсу зросло з 7,14% (у 1999 році) до 10,6% (у 2013 році) [69]. Участь жінок-військовослужбовців в операціях під керівництвом НАТО за цей час становила лише 6,7% (2013 рік) [69]. У ряді країн Альянсу все ще є певні посади, які залишаються закритими для жінок: здебільшого бойові посади, але також працюють на підводних човнах чи танках. «Скляна стеля» продовжує обмежувати можливості для жінок на вищих посадах.

Що стосується інтеграції гендерної перспективи в повсякденну безпекову роботу, то це, перш за все, вимагає зміни мислення. Це процес змін і трансформації. Як і в усіх процесах змін, ключовими інструментами є освіта та навчання, створення партнерства і коаліцій змін як усередині, так і за межами організації, а також створення прозорості та підзвітності через звітування та зовнішній контроль.

Таким чином, пріоритети в Плані дій НАТО 1325 включають підготовку лідерів, інтеграцію гендерної проблематики в основну підготовку та стандартні навчальні програми, а також те, що гендерна чутливість є частиною

професіоналізму всього персоналу, а не лише спеціальності та відповідальності окремих експертів з гендерних питань.

Порядок денний «Жінки, мир і безпека» — це порядок денний трансформації, змін. Це змушує нас дивитися на мир і безпеку в усьому світі та вдома більш комплексно та інклюзивно. Цю трансформацію можна досягти лише за умови відданого керівництва. Зобов'язання керівництва НАТО та її союзників відображено в Декларації Уельського саміту: «Ми надаємо великого значення забезпеченню повної та активної участі жінок у запобіганні, управлінні та розв'язанні конфліктів, а також у постконфліктних зусиллях і співпраці. (...) Наші поточні зусилля з інтеграції гендерних аспектів у діяльність Альянсу в усіх трьох основних завданнях НАТО сприятимуть більш сучасній, готовій та чуйній НАТО» [70]. Справді, це означає інтеграцію гендерних аспектів у всі три основні завдання Альянсу: колективна оборона та спільна безпека на додаток до врегулювання криз, операцій і місій.

Однак світ навколо нас стрімко змінюється. Численні нові загрози безпеці створюють серйозні виклики для глобального лідерства. Тому, якщо ми хочемо, щоб питання жінок, миру та безпеки залишалися в центрі уваги політичного керівництва в часи численних загроз, які безпосередньо впливають на власну безпеку, організація повинна продемонструвати його актуальність у зусиллях знайти кращі відповіді на загрози. Це вимагатиме поживлення зусиль щодо покращення гендерного балансу у власних інституціях безпеки, а також в інституціях держав-партнерів. Це також вимагатиме інтеграції гендерної перспективи в інші сфери політики безпеки, такі як гібридна війна та екстремістське насильство. Це непросте завдання, але генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг неодноразово висловлював бажання це зробити. Сприяння гендерній рівності дозволить краще й розумніше реагувати на численні виклики безпеці, з якими НАТО стикається сьогодні. Гендерна рівність не є обов'язковою, а фундаментальною для НАТО: Альянс побудований на історичному уроку про те, що мир і безпека можуть

базуватися лише на повазі наших фундаментальних прав і свобод – тих самих фундаментальних принципів, які Альянс покликаний захищати та про-сувати.

НАТО прагне продовжувати показувати приклад і демонструвати на прак-тиці, що має сенс застосовувати гендерну перспективу до наших повсякден-них потреб безпеки.

Отже залучення більшої кількості жінок у структури НАТО дає кращий доступ до місцевого населення, більшу підтримку населення, кращу інфор-мацію, кращу обізнаність про ситуацію та розумніші заходи з меншими ри-зиками та кращими результатами. Це підвищило операційну ефективність. Присутність жінок у військових силах також послужила прикладом для під-вищення прийнятності громадських ролей жінок у професійному житті. Це дозволило бути прикладом і виконувати те, що проповідує Альянс.

3.2. Політика ЄС щодо підтримки участі жінок у мирних процесах

Рівність між жінками та чоловіками є фундаментальною цінністю Єв-ропейського Союзу, ще з зачаткування Римського договору 1957 року. ЄС продовжує боротися з гендерною дискримінацією, і сьогодні Європа є одним із найбезпечніших і найсправедливіших місць для жінок у світі. Єв-ропейський Союз вперше заявив про свою прихильність до гендерної рів-ності після Четвертої Всесвітньої конференції з становища жінок у Пекіні 1995 року. Десять років по тому Європейська комісія запустила свій перший План дій щодо гендерних політик. У плані викладено тристоронній підхід: він зобов'язує ЄС та його держави-члени інтегрувати гендерну рівність у свої політичні діалоги з країнами-партнерами, впроваджувати гендерну рі-вність у всі галузі політики та просувати конкретні дії щодо скорочення ге-ндерної нерівності. На практиці відсутність політичних пріоритетів на ви-сокому рівні та недостатня внутрішня гендерна експертиза перешкоджали

повній реалізації плану. Однак боротьба та захист прав жінок, як і раніше, необхідні. Хоча жінки в Європі повинні користуватися рівністю, повноваженнями та безпекою, для багатьох жінок ці права ще не стали реальністю. Статистика показує, що жінки недостатньо представлені на керівних посадах у політиці і, як і раніше, заробляють у середньому на 16% менше, ніж чоловіки по всьому ЄС [53]. У вересні 2018 року ЄС та ООН створили спільну платформу ЄС-ООН з питань «Жінки, мир та безпека».

ЄС працює над тим, щоб допомогти жінкам зламати скляну стелю у політиці. Він робить це, працюючи з урядами, підприємствами, профспілками та неурядовими організаціями над розробкою та реалізацією загальноєвропейських заходів щодо гендерного балансу на вищому рівні, шляхом збирання та поширення інформації та просування передового досвіду. У грудні 2019 року Урсула фон дер Ляйєн стала першою жінкою-президентом Європейської комісії. Крістін Лагард вступила на посаду голови Європейського центрального банку у листопаді 2019 року, ставши першою жінкою-президентом. Європейська комісія не допускає дискримінації при прийомі на роботу чи просуванні по службі та забезпечує шанобливе та гнучке робоче середовище для своїх співробітників. Вибори до Європарламенту призвели до невеликого збільшення кількості жінок-депутатів до 39,4% — рекордно високого рівня [55, с.32]. У семи державах-членах жінки зайняли 50% і більше місць: Данія, Латвія, Люксембург, Мальта, Словенія, Фінляндія та Швеція [55, с.32].

ЄС та ООН розширюють співробітництво для сприяння значній участі жінок у всіх ролях та галузях знань (громадянських, військових, поліцейських) на всіх рівнях у миротворчих місіях та операціях ЄС з врегулювання криз, а також у мирних процесах. Також розширюють співробітництво для сприяння значній участі жінок у всіх ролях та галузях знань, на всіх рівнях, у миротворчих місіях та операціях ЄС з врегулювання криз (як цивільних, так і військових), а також у мирних процесах. Гендерна рівність є

фундаментальною цінністю Європейського Союзу і простежується у всіх діях та політиці ЄС, як усередині країни, так і за її межами. Гендерна рівність та значуща участь жінок також є важливими факторами для запобігання, регулювання та вирішення конфліктів та криз. "Не може бути міцного миру, якщо з нього виключено половину суспільства", - заявила верховний представник ЄС Могеріні [39].

Спираючись на роботу Європейського Союзу з виконання резолюції 1325 Ради Безпеки ООН та наступних резолюцій щодо WPS, у висновках Ради вітався новий Стратегічний підхід ЄС до WPS у грудні 2018 року, що містить зобов'язання та чіткі керівні принципи для досягнення миру та безпеки шляхом залучення можливостей, захисту та підтримка жінок та дівчат. Його мета — забезпечити, щоб жінки та дівчата з усіх верств суспільства могли брати участь і вирішувати всі питання, пов'язані зі світом та безпекою, від запобігання конфліктам до їх вирішення, а також запобігати та захищати від пов'язаного з конфліктом насильства, включаючи сексуальне та гендерне насильство.

У листопаді 2020 року Європейський Союз опублікував свій третій План дій з гендерних питань (GAP III), в якому викладено, як ЄС має просувати гендерну рівність у зовнішніх відносинах протягом наступних п'яти років. Як і його попередник, новий план підкреслює рівний політичний голос і участь жінок як один із центральних пріоритетів ЄС у галузі гендерної рівності. Відновлена прихильність ЄС до рівноправної участі жінок у політичному житті припала на критичний момент. Але варто не забувати що водночас жінки в більшості суспільств, у тому числі в ЄС, як і раніше, вкрай недопредставлені в процесі прийняття політичних рішень, особливо на найвищому рівні. Їхня тривала маргіналізація порушує права жінок на однакове політичне громадянство та представництво. Третій план дій з гендерних питань — це нова можливість для ЄС підтримати прихильників та реформаторів, які борються за рівну політичну владу жінок у всьому світі. Щоб

допомогти інформувати процес реалізації плану, розглядаються останні п'ять років підтримки ЄС щодо участі жінок у політичному житті.

GAP II, прийнятий у 2016 році, зберіг тристоронній підхід, але також вимагав, щоб усі нові зовнішні дії ЄС ґрунтувалися на ретельному гендерному аналізі. У GAP II особливо наголошувалося на необхідності розширення участі жінок у політиці, управлінні та виборчих процесах, розширення прав та можливостей жіночих організацій та правозахисників, зміни негативних соціальних та культурних норм та розширення участі жінок у прийнятті рішень, що стосуються навколишнього середовища. За останні п'ять років GAP II підвищив пріоритетність та фінансування ЄС гендерної рівності, навіть незважаючи на те, що недоліки в реалізації зберігалися. GAP III є більш амбітний у своїх цілях та підході, хоча й не прагне до відданості ЄС феміністській зовнішній політиці. «Просування рівної участі та лідерства» залишається одним з основних тематичних пріоритетів ЄС, хоча план загалом робить більш риторичний акцент на усуненні корінних причин гендерної нерівності, включаючи традиційні гендерні норми та соціальні несправедливості, що перетинаються, які погіршують становище маргіналізованих жінок. Вперше новий GAP також передбачає плани реалізації на рівні країн, які призначені для забезпечення більш скоординованих дій у країнах-партнерах ЄС. У міру того, як делегації ЄС по всьому світу просуваються вперед з цими дорожніми картами реалізації, вкрай важливо, щоб вони враховували уроки, зроблені за останні кілька років участі ЄС у політичному лідерстві жінок.

Як приклад проаналізуємо GAP II з реальними прикладами.

Чотири країни, розглянуті в дослідженні розрізняються за представництвом жінок в офіційних політичних інститутах. Наприклад, у Боснії та Герцеговині жінки нині займають 26,2% місць у парламенті порівняно з 5,4% у Шрі-Ланці [53]. Проте всі чотири країни мають постійні бар'єри на шляху до гендерної рівності в політиці. До них належать політичні партії, в

яких домінують чоловіки, які не хочуть висувати жінок-кандидатів, політичне насильство та утиски щодо жінок-політичних лідерів, а також патріархальні гендерні норми.

У Боснії та Герцеговині та Марокко підтримка ЄС зосереджена на боротьбі з гендерним насильством, розширенні економічних прав та можливостей жінок та підтримці національних інститутів гендерної рівності. У період з 2016 по 2020 рік Європейський інструмент за демократію та права людини профінансував лише два проекти громадянського суспільства в Боснії та Герцеговині, спрямованих на розширення політичних прав та можливостей жінок [21, с.231]. У Марокко ЄС в даний час фінансує лише одну ініціативу, прямо націлену на участь жінок у політичному житті, а саме проект з гендерної рівності у найбільших політичних партіях країни, який здійснює німецький фонд Конрада Аденауера [21].

У Шрі-Ланці пріоритети ЄС у сфері гендерної рівності включають розширення участі жінок в економічному житті сільських громад. У ході GAP II делегація ЄС профінансувала два проекти, спеціально орієнтовані на політичні права жінок, і всі вони були орієнтовані на місцевий рівень. Нарешті, в Замбії делегація ЄС витратила 33,5 млн євро на шість програм із забезпечення гендерної рівності в період з 2016 по 2020 рік, але жодна з них не стосувалася безпосередньо розширення політичних прав та можливостей жінок та їхнього лідерства [21, с. 233].

Хоча увага Європейського Союзу до політичної участі та лідерства жінок варіюється від країни до країни, міжнаціональні дані підтверджують відносно зниження пріоритетності цього питання. Наприклад, у звітах ЄС про реалізацію GAP II наголошується, що було значно більше проектів, спрямованих на розширення соціальних та економічних прав та можливостей жінок, ніж на політичний голос та участь жінок, та трохи більше проектів, присвячених гендерному насильству. Дані також показують, що загальні щорічні витрати інститутів ЄС на допомогу в галузі демократії з упором на гендерну

рівність збільшилися в період з 2010 по 2017 рік - з 137,7 млн доларів до 1 млрд доларів - але знову знизилися в 2018 і 2019 року [41]. Більше того, позитивна тенденція за останнє десятиліття багато в чому обумовлена проектами, в яких гендер є «важливою» (тобто другорядною) метою у 2019 році на проекти, «основною» метою яких була гендерна проблематика, як і раніше, припадало лише 12 відсотків від загального обсягу допомоги із забезпечення гендерної рівності в державному секторі та секторі громадянського суспільства [40, с.23].

У глобальному масштабі станом на 2019 рік найбільшими державами-членами ЄС, які надають допомогу у забезпеченні гендерної рівності в державному секторі та секторі громадянського суспільства, були Німеччина, Швеція, Нідерланди, Франція та Данія. У чотирьох тематичних дослідженнях Швеція, Німеччина та Фінляндія відіграли особливо активну роль у просуванні та підтримці розширення політичних прав та можливостей жінок. У Боснії та Герцеговині, наприклад, Шведська агенція міжнародного розвитку (Sida) була видним спонсором. Він підтримує проект ПРООН «Жінки на виборах», спрямований на посилення політичного представництва жінок за рахунок нарощування потенціалу, обліку гендерної проблематики та інформаційно-пропагандистської діяльності, а раніше спільно фінансував другу ініціативу, спрямовану на розширення участі жінок у процесі прийняття рішень на високому рівні та під час вступу до ЄС. процес. Швеція також фінансує місцеві організації захисту прав жінок як у Боснії та Герцеговині, так і в Замбії.

Німеччина, з іншого боку, часто підтримує участь жінок у політичному житті через політичні фонди. Наприклад, Фонд Фрідріха Еберта співпрацював з Національним жіночим лобі Замбії (ZNWL) та Конгресом профспілок Замбії з метою просування політичних прав жінок у Замбії та фінансував кампанію «Mounassafa daba» («Паритет зараз»), що проводиться організацією захисту прав марокканських жінок організація Жосур. Уряд

Німеччини також підтримав Democracy Reporting International у проведенні тренінгів та діалогів для жінок-політиків Шрі-Ланки.

Проте існуючі дослідження показують, що фінансування державами-членами ЄС участі жінок у політичному житті — і гендерної рівності у більш широкому розумінні — часто визначалося їхньою власною політикою розвитку, а не GАР II. Хоча рівень координації між делегаціями ЄС та посольствами країн-членів ЄС різняться в різних країнах, не всі держави-члени навіть звітують перед ЄС про свою діяльність із забезпечення гендерної рівності, частково тому, що вони визнали процес звітності GАР II обтяжливим та марним.

Отже, можна дійти до висновку що ЄС та держави-члени не приділяли першочергової уваги насильству та домаганням щодо жінок у політиці чи фінансових перешкод для участі жінок у політичному житті, незважаючи на те, що те й інше є серйозною перешкодою для гендерної рівності у політиці. За цими прогалинами ховається ширший недолік: наразі в ЄС відсутня чітка теорія змін, що включає розширення політичних прав та можливостей жінок у ширше бачення змін гендерної рівності. Натомість поточні втручання ЄС та держав-членів часто набувають форми невеликих щодо розрізнених дій. Ця фрагментація посилюється відсутністю координації між європейськими суб'єктами та недостатніми консультаціями з місцевими активістами та рухами за права жінок. У політичних та політичних діалогах з Боснією та Герцеговиною, наприклад, ЄС постійно нехтував використанням своїх політичних важелів для просування участі жінок у переговорах на високому рівні. ЄС також не наважується наполягати на значному включенні жінок у свої політичні діалоги з урядом Шрі-Ланки. Хоча в деяких країнах-партнерах участь на високому рівні з питань гендерної рівності була вищою, ЄС міг би зробити більше для забезпечення того, щоб права жінок та політична інтеграція систематично інтегрувалися у торгівлю, безпеку та політичні переговори.

Фрагментарний характер підтримки ЄС проявляється по-різному. По-перше, відсутність теорії змін проявляється у сильному акценті на нарощуванні потенціалу, який не враховує ширших інституційних, політичних та соціокультурних бар'єрів на шляху до гендерної рівності в політиці та демократичному включенню в ширшому розумінні. Наприклад, програми підготовки кандидатів, спрямовані на розвиток навичок, можуть не підходити в умовах, коли політичні партії є клієнтелістськими, а не демократичними суб'єктами, і де жінки, які з найбільшою ймовірністю можуть обійняти керівні посади, мають тісні зв'язки з політичними лідерами.

По-друге, відсутність всеосяжної політичної стратегії підживлює тенденцію до короткострокових ініціатив, які не підтримуються протягом усього виборчого циклу. Зокрема, ЄС, як і раніше, надає невелику базову або довгострокову підтримку низовим жіночим організаціям та захисникам прав жінок. У цій галузі вона відстає від таких держав-членів, як Швеція та Нідерланди, які зробили таку підтримку пріоритетнішою. Особливо в умовах, коли демократичний простір обмежений чи формальні правові рамки не застосовуються на практиці, активність жінок у громадянському суспільстві часто є важливим засобом змін. У всьому світі феміністські рухи також відіграли центральну роль у підштовхуванні урядів до прийняття та посилення гендерних квот та у забезпеченні того, щоб жінки були обізнані про їхні політичні права.

3.3. Участь ОБСЄ у жіночих мирних процесах

ОБСЄ — найбільша у світі регіональна безпекова організація — вона також підтримує порядок денний «Жінки, мир і безпека». Як найбільша у світі регіональна безпекова організація, що об'єднує 57 держав-учасниць і більше одного мільярда осіб, ОБСЄ знаходиться в авангарді просування порядку денного «Жінки, мир і безпека». ОБСЄ віддана просуванню та

підтримці виконання резолюцій Ради Безпеки ООН про жінок, мир та безпеку в регіоні ОБСЄ. У організації визнається важливість повного та рівного представництва та участі жінок в управлінні миром та безпекою на всіх рівнях. ОБСЄ також закликає до вжиття спеціальних заходів щодо захисту жінок і дівчаток від гендерного насильства в умовах збройного конфлікту. Також організація наголошує на необхідності залучення жінок і чоловіків до запобігання конфліктам, врегулювання криз та постконфліктного відновлення.

Програма Секретаріату з гендерних питань надає представникам уряду та громадянського суспільства аналітичні матеріали, практичні інструменти, навчання та консультації експертів, щоб допомогти державам-учасницям виконати свої зобов'язання щодо жінок, миру та безпеки. Він допомагає їм у розробці орієнтованих на результати національних планів дій та оцінює проблеми, тенденції та труднощі у їх реалізації. Програма з гендерних питань спільно з Центром ОБСЄ щодо запобігання конфліктам розробляє заходи щодо залучення жінок у запобігання конфліктам та діалогу, переговори та мирні процеси в регіоні ОБСЄ. Він збирає та аналізує дані про поширеність та різні форми насильства щодо жінок в умовах конфлікту. Також програма допомагає розширити можливості молодих жінок-фахівців у галузі контролю над озброєннями, роззброєння та нерозповсюдження за допомогою програми стипендій, що проводиться центром із запобігання конфліктам. Він також співпрацює з Департаментом транснаціональних загроз для підвищення поінформованості про роль гендера у запобіганні та протидії насильницькому екстремізму та радикалізації, що веде до тероризму.

Щороку держави-учасниці добровільно звітують про заходи своїх служб безпеки щодо виконання зобов'язань щодо жінок, миру та безпеки в рамках обміну інформацією відповідно до Кодексу поведінки ОБСЄ з військово-політичних аспектів безпеки.

Генеральний секретар ОБСЄ Хельга Марія Шмід 17 жовтня 2022 року запустила першу Програму ОБСЄ з миротворчого лідерства жінок [19]. У заході взяли участь учасники з усього регіону ОБСЄ та за його межами, включаючи Україну та Афганістан – жінки-наставниці високого рівня та жінки-лідери, обрані як підопічні. У своєму вступному слові Генеральний секретар наголосила, що підтримка жіночого лідерства в галузі миру та посередництва, миробудування та вирішення конфліктів залишається одним із її ключових пріоритетів. Програма ОБСЄ «Жіноче миротворче лідерство» є флагманським напрямком діяльності Мережевої платформи ОБСЄ для жінок-лідерів, включаючи миротворців та посередників. Платформа була запущена Генеральним секретарем у грудні 2021 року [35, с. 19]. Вона спрямована на розширення мережевих можливостей для жінок-посередників та миротворців та надання їм безпечного простору для навчання, обміну передовим досвідом та налагодження зв'язків. Ця інноваційна річна програма лідерства проходитиме з жовтня 2022 року до жовтня 2023 року. Вона розширить можливості жінок-миротворців за рахунок заходів щодо нарощування потенціалу, мережевих можливостей, обміну досвідом та наставництва. Вперше ОБСЄ запустило мережну платформу для жінок-лідерів, включаючи миробудівників та посередників 7 грудня 2021 р. – Генеральний секретар ОБСЄ Хельга Марія Шмід запустила мережну платформу ОБСЄ для жінок-лідерів, включаючи миротворців та посередників [35, с. 20-22]. В онлайн-заході взяли участь близько 50 жінок-лідерів. Платформа поєднує активних жінок-посередників та миротворців у регіоні ОБСЄ. Платформа спрямована на розширення їх мережевих можливостей та посилення їх помітності та впливу на формальні та неформальні мирні процеси. «Провідна роль жінок за столом миробудування – це не благо, це потреба. Вони становлять половину населення і без них мирні процеси не можуть бути успішними. Одним із моїх головних пріоритетів як Генеральний секретар є

підтримка жінок, які прагнуть змін, шляхом сприяння діалогу між групами та поколіннями в регіоні ОБСЄ», — заявила Шмід [19, с. 21].

На заході, присвяченому відкриттю, учасники з регіону обговорили внесок жінок у мирні процеси в усьому світі та те, що ОБСЄ може зробити для розширення значної участі жінок у ефективному миробудуванні. «Ця мережева платформа забезпечить безпечний простір, де жінки-лідери, зокрема миротворці та посередники, зможуть поділитися досвідом та відчутти підтримку. Враховуючи географічне охоплення ОБСЄ, Організація має гарні можливості для надання цих можливостей для розширення участі жінок та їхнього впливу у мирних процесах на всіх рівнях», - сказав Генеральний секретар [19, с. 23].

Включення жінок у діалог, переговори та мирні процеси має важливе значення з низки причин. Жінки іншим чином інтегровані у суспільство, ніж чоловіки, і, як було доведено, вони розширюють коло основних тем, що обговорюються за столом переговорів. Організація процесів за участю як чоловіків, так і жінок може сприяти досягненню більш всеосяжних угод, які краще інтегрують та відображають інтереси ширших верств суспільства. Це, своєю чергою, зробить їх стійкішими. Однак одного розширення участі жінок за столом переговорів замало. Розбіжності, що тривали, не можна врегулювати за допомогою одних тільки політичних мирних угод, досягнутих на високому рівні. Для врегулювання необхідно відірвати погляд від переговорного столу і розглянути мирний процес загалом, де представники сторін світу—включаючи жіночі групи—формально чи неформально працюють різних рівнях у бік досягнення сталого світу.

ОБСЄ ще має пройти чималий шлях, щоб забезпечити значне залучення жінок до мирних процесів. Подальші кроки щодо виконання зобов'язань мають бути засновані на спільних зусиллях та узгодженому розумінні між головами ОБСЄ, посередниками та державами-учасницями. У XXI

столітті не може бути жодного виправдання відсутності жінок у мирних процесах, які здійснюються за сприяння ОБСЄ.

Офіційні переговорні процеси, які підтримує ОБСЄ, мають давню історію. Два найстаріші процеси, створені на початку 1990-х років – процес придністровського врегулювання та Мінський процес ОБСЄ – тривають уже понад два десятиліття. На самому початку цих процесів необхідність урахування ролі жінок у запобіганні конфліктам, управлінні кризами, вирішенні конфліктів та у постконфліктному відновленні ледь усвідомлювалася. Однак, незважаючи на постійний розвиток відповідної міжнародної нормативної бази, в результаті чого була прийнята резолюція 1325 Ради Безпеки ООН та резолюції, що її підтримують, а також узгоджені гендерні зобов'язання ОБСЄ та рішення Ради міністрів, участь жінок в офіційних переговорах або процесах врегулювання в регіоні ОБСЄ практично не побільшало.

За підсумками загальносвітового аналізу мирних процесів за 1992 - 2017 роки було виявлено, що серед головних посередників лише 3% жінок, серед свідків та підписантів – теж лише 3%, а серед переговорників – 9% [3]. На керівних посадах в офіційних переговорних процесах, що проходять за підтримки ОБСЄ, жінки, як і раніше, відсутні. Дослідження показує, що ОБСЄ практично ніколи не залучала жінок до роботи за посередництвом, сприянням або веденням переговорів у рамках чотирьох офіційних процесів (Тристороння контактна група, Женевські міжнародні дискусії, Процес придністровського врегулювання, Мінський процес). Серед 52 спеціальних та особистих представників/посланців, координаторів робочих груп та співголів було лише одна жінка: вона служила Спеціальним представником Чинного голови ОБСЄ в Україні та в ТКГ [3]. І ще одна жінка була представником ОБСЄ як співпровідна друга робоча група з гуманітарних питань у рамках Женевських міжнародних дискусій. З-поміж організацій-посередників одна жінка обіймала посаду співголови від ООН. У Місії ОБСЄ у

Молдові, уповноваженій сприяти переговорному процесу в рамках процесу придністровського врегулювання, з моменту її створення змінилося 14 керівників, але із них лише одна жінка.

Але оскільки жінки з хорошою політичною та дипломатичною кар'єрою все ж таки існують у регіоні ОБСЄ. Одна з них це Хайді Тальявіні, на яку не можливо не звернути увагу. Спецпредставник ОБСЄ Хайді Тальявіні досвідчений дипломат зі Швейцарії, 2008-го очолила комісію з розслідування збройного конфлікту в Південній Осетії. Була швейцарським дипломатом на міжнародних переговорах. відомий своєю службою у міжнародних гуманітарних та миротворчих місіях. Голова ОБСЄ Дідьє Буркхальтер направив швейцарського дипломата Хайді Тальявіні до Києва для сприяння переговорам між Росією та Україною. Як каже сама Тальявіні, що для припинення збройних конфліктів дуже важливо вести переговори навіть із військовими злочинцями. Тальявіні, яка також була старшим переговорником Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), сказала, що за свою 20-річну кар'єру швейцарського дипломата вона кілька разів вела переговори з людьми, які мали «руки в крові». У деяких випадках можна було звернутися до їхньої совісті, навіть якщо спочатку здавалося, що вони не мають моралі, сказала вона в інтерв'ю [6, с. 13]. Вона послалася на свій досвід конфліктів у Чечні, Грузії. Тальявіні була членом контактної групи ОБСЄ по Україні, до якої входять представники Росії, України та ОБСЄ. Вона взяла на себе ключову переговорну роль під час головування Швейцарії в ОБСЄ у 2014 році. Усього дві жінки сиділи за столом, поки вироблялася угода про припинення вогню між повстанцями, що підтримуються Росією, в Україні та урядом у Києві. Канцлер Німеччини Ангела Меркель була однією з них. Іншою була Хайді Тальявіні. Щодо самої Тальявіні, то багато людей неодноразово захоплювалося її мужністю та професіоналізмом, оскільки бачили, як вона працює понад 20 років у місії ОБСЄ.

Оскільки жінки з хорошою політичною та дипломатичною кар'єрою все ж таки існують у регіоні ОБСЄ то в решті решт необхідний подальший аналіз для виявлення та усунення проблем, що перешкоджають їхньому призначенню на керівні позиції щодо врегулювання конфліктів. Здійснення структурних та інституційних перетворень, необхідних для розширення участі жінок, зокрема на дипломатичній та політичній арені, матиме довгостроковий характер. Водночас жінки значною мірою залучені до миротворчої роботи та мають специфічний досвід посередництва, набутий поза традиційною дипломатичною чи політичною ареною.

Оскільки в офіційних процесах, які відбуваються за підтримки ОБСЄ, серед посередників практично немає жінок, залишається лише припускати, як саме будуть сприйняті жінки в цій ролі, з якими специфічними складнощами вони можуть зіткнутися, а також які у них можуть бути переваги. Деякі респонденти вважали, що жінкам буде важко завоювати повагу в середовищі, де переважно "домінують" чоловіки, що ставить їх у невідгдане становище під час переговорів. Деякі вважали, що жінкам-посередникам, на відміну від чоловіків, доведеться частіше доводити свою спроможність і судити їх будуть суворішими. Проте деякі респонденти зазначили, що жінка-посередник може впливати на динаміку відносин у переговорному процесі, домагаючись встановлення більш шанобливої взаємодії між сторонами.

У рамках процесів, що відбуваються за підтримки ОБСЄ, жінки беруть участь у переговорах та офіційних дискусіях як члени делегацій. Жінки рідко очолюють ці делегації, але є кілька винятків — у процесі придністровського врегулювання жінки побували на посаді головних переговорників з обох боків, хоч і не в один і той самий час. Натомість жінки часто беруть на себе допоміжні функції, наприклад, ведення протоколів, а не ті функції, які пов'язані з публічними виступами або прийняттям рішень. Крім того, жінки, як правило, беруть участь у дискусіях, пов'язаних з гуманітарними, економічними та соціальними питаннями, а не з питаннями безпеки чи

політичними питаннями. Щоб мати можливість брати участь в офіційних мирних процесах, жінки-миротворці у низці вивчених контекстів вважають, що потребують навчання, наприклад, навичок ведення переговорів.

Комплексний підхід ОБСЄ до безпеки тісно пов'язаний з концепцією раннього попередження, запобігання конфліктам, регулюванням криз та постконфліктним відновленням, також звані «конфліктним циклом». Основні методи Організації для подолання цього циклу включають її мережу польових операцій та Центр із запобігання конфліктам. Створена у 1990 році для зниження ризику конфліктів, центр наразі надає рекомендації з питань політики, підтримку та аналіз Генеральному секретарю, голові, державам-учасницям та польовим операціям. Він виступає як координатор раннього попередження у масштабах усієї ОБСЄ, сприяє переговорам, посередництву та іншим зусиллям щодо запобігання та вирішення конфліктів, а також підтримує ініціативи регіонального співробітництва. Він також надає допомогу Форуму зі співробітництва в галузі безпеки, незалежному органу ОБСЄ, який приймає рішення з питань військової безпеки.

3.4. ООН: останні обговорення щодо інклюзивності та підтримки жінок

Зовсім нещодавно 21 жовтня 2022 року відбулися дебати Ради Безпеки ООН, де делегати закликають до залучення жінок у всі мирні процеси. Представляючи останню доповідь Генерального секретаря про жінок, мир та безпеку заступник Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй Аміна Мохаммед зазначила, що, незважаючи на добре задокументовані переваги підвищення стійкості та лідерства жінок, прогрес був повільним, що створювало бар'єр для забезпечення інклюзивного та сталого світу, підкресливши : «Ми повинні досягти більшого» Зазначаючи, що в період з 1995 по 2019 рік частка мирних угод з положеннями про гендерну рівність збільшилася з 14 до 22 відсотків, за той же період жінки становили лише 13

відсотків учасників переговорів, 6 відсотків посередників та 6 відсотків підписантів у великих мирних процесах [51, с. 23]. На цьому фоні вона закликала висувати більше жінок-посередників та переговорників і для більшої підтримки недостатньо фінансованої передової роботи жінок-миротворців. Крім того, вона закликала до якнайшвидшого здійснення п'яти дій, визначених Генеральним секретарем, напередодні десятиліття прав жінок. Сіма Самі Іскандар Бахус, виконавчий директор Структури Організації Об'єднаних Націй з питань гендерної рівності та розширення прав та можливостей жінок (ООН-жінки), виступила з аналогічним надихаючим закликом до дії, наголосивши на необхідності робити більше для підтримки жінок, у тому числі жінок-правозахисників у всьому світі. У ході подальших дебатів, у яких взяли участь представники приблизно 80 держав-членів та інших організацій, оратори зазначили, що через 22 роки після ухвалення резолюції 1325 (2000) вона ще не супроводжувалася конкретними змінами на місцях, а жінки продовжували платити високу ціну. у конфліктах у всьому світі. Багато виступаючих наголошували на необхідності забезпечення участі жінок у всіх мирних процесах, а також надання надійної підтримки та захисту жінкам-правозахисникам. Ряд ораторів висловили тривогу у зв'язку з насильством за ознакою статі, пов'язаною з конфліктом, який має місце, зокрема, в Україні, Ефіопії та Демократичній Республіці Конго, та наголосили на необхідності притягнення до відповідальності винних у такому насильстві.

Далі йшли доповіді про недотримання прав жінок у багатьох регіонах - але між тим представник України заявив, що за сім місяців опору війні Російської Федерації міжнародне співтовариство стало свідком того, що «нинішня стійкість в Україні має особливо жіноче обличчя». Жінки організують, керують, беруть на себе відповідальність за освіту дітей і несуть виняткову відповідальність за турботу про себе, дітей та людей похилого віку. За її словами, вони також перебувають на передовій лінії військової оборони, їхня чисельність у збройних силах становить 50 тисяч осіб [46].

Наголосивши, що сили Російської Федерації активно переслідують жінок, використовуючи зґвалтування та сексуальні домагання в рамках своєї військової стратегії, вона закликала до судового переслідування всіх винних у цих злочинах. На цю тему активно висловилась Крістіна Гайловишин (Україна), приєднуючись до Європейського союзу та Групи друзів жінок, миру та безпеки, сказала, що хоча світ і безпека крихкі, люди — чоловіки та жінки — залишаються неймовірно сильними [49]. Через сім місяців опору війні Російської Федерації міжнародне співтовариство стало свідком того, що «нинішня стійкість в Україні має особливо жіноче обличчя». Жінки організують, керують та приймають обдумані рішення для захисту своїх спільнот та країни у бойових та небойових ролях. Вона зазначила, що вони взяли на себе виховання дітей і несуть повну відповідальність за турботу про себе, дітей та людей похилого віку. Жінки також знаходяться на передовій лінії військової оборони, їхня чисельність у збройних силах становить 50 000 осіб [48, с.3]. Україна є першою державою-членом ООН, яка прийняла національний план дій в умовах війни. Вона наголосила, що сили Російської Федерації активно переслідують жінок, використовуючи зґвалтування та сексуальні домагання у рамках військової стратегії. Вона закликала до судового переслідування всіх винних у цих злочинах.

Тим часом представник Лівану, цитуючи «ООН-жінки», заявила, що «за нинішніх темпів прогресу для досягнення повної гендерної рівності може знадобитися близько 300 років», наголосивши: «Ми не можемо чекати 300 років».

Аміна Мохаммед, заступник Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй, заявила, що небезпечний стан світу в усьому світі не можна відокремити від руйнівних наслідків патріархату і замовчування жіночих голосів, зазначивши, що проблеми, з якими світ стикається сьогодні, від конфліктів, що множаться, на посилення посягання, пов'язані з зневаженням прав жінок і глибоко укоріненим женоненависництвом у всьому світі [65].

Вона закликала кинути виклик такому женоненависництву, а також соціальним, політичним та економічним структурам та нормам, що його підтримують. Крім того, кожен має твердо протистояти збройним групам, які використовують насильство як зброю війни та женоненависництво як частину своєї тактики пропаганди, вербування та збору коштів. Незважаючи на добре задокументовані переваги підвищення стійкості та лідерства жінок, жінки з більшою ймовірністю сприятимуть інклюзивним моделям управління та співіснування; більше шансів збудувати світ і змусити замовкнути гармати; і з більшою ймовірністю будуть інвестувати у сталий розвиток, прогрес у цьому плані на жаль повільний.

У період з 1995 по 2019 рік частка мирних угод, що містять положення про гендерну рівність, збільшилася з 14 до 22 відсотків, тоді як чотири з п'яти мирних угод, як і раніше, ігнорують гендерну рівність [23]. Більше того, жінки приблизно становлять у середньому лише 13 відсотків учасників переговорів, 6 відсотків посередників та 6 відсотків сторін, які підписали основні мирні процеси [24, с.32]. Виходить, що нинішній стан справ створює реальну перешкоду на шляху до всеосяжного та сталого світу.

З цією метою вона закликала до скасування патріархальних норм, які виключають жінок із влади; висування більшої кількості жінок-посередників та переговорників; налагодження більшої кількості обмінів із жінками-посередниками; та забезпечення більшого та більш передбачуваного фінансування, особливо для підтримки недостатньо фінансованої передової роботи жінок-миротворців, які знімають напруженість та рятують життя у найважчих місцях. Напередодні десятиліття прав жінок вона закликала до якнайшвидшого здійснення п'яти дій, визначених Генеральним секретарем. Вона наголосила на необхідності приділяти особливу увагу захисту жінок-правозахисників, які стикаються з зростаючими загрозами, репресіями та насильством, перш ніж висвітлювати роботу, зроблену Організацією щодо цього. По всьому світу Організація наполягала на значному представництві та

участі жінок у миротворчих зусиллях, у тому числі в Судані, де стратегія Місії щодо процесу, що враховує гендерні аспекти, передбачала досягнення 40-відсоткового цільового показника присутності жінок у складі делегацій на мирних переговорах. Тим часом коли жінка-кандидат до парламенту в Центральноафриканській Республіці опинилася під загрозою, миротворці швидко прибули, а озброєні особи пішли, сказала вона, додавши: «Сьогодні цей колишній кандидат є членом парламенту» [24, с.32]. Вона закликала спиратися на такі приклади, зокрема членів Ради Безпеки. Незважаючи на численні приклади позитивного впливу зміцнення рівності жінок на миробудування та запобігання конфліктам, вона попередила, що «ми рухаємось у протилежному напрямку». Далі вона наголосила на необхідності повної гендерної рівності — у тому числі за рахунок спеціальних квот для прискорення включення жінок — до систем спостереження за виборами, реформи сектору безпеки, роззброєння, демобілізації та правосуддя. За часів конфліктів та криз захист прав жінок та заохочення їх інтеграції є перевіреною стратегією миру та стабільності, сказала вона, наголосивши: «Сьогодні давайте знову зобов'язуємося ставити участь жінок у центрі всього, що ми робимо — скрізь». Таким чином, міжнародне співтовариство має посилити звітність та координацію з боку Організації Об'єднаних Націй та налагодити подальші партнерські відносини з державами-членами, регіональними організаціями та громадянським суспільством; надавати матеріальну та політичну підтримку жінкам-правозахисникам та їх організаціям; та переглянути та оновити законодавство та адміністративні заходи щодо надання притулку, тимчасового переселення або тимчасового захищеного статусу, необхідні у зв'язку з переслідуванням за ознакою статі. Говорячи про інклюзивність, представництво жінок у мирних процесах під керівництвом Організації Об'єднаних Націй скоротилося у 2021 році порівняно з попереднім роком і становило лише 19 відсотків [12, с.43]. Тому важливо наполягати на

прямій та офіційній участі жінок, а також наполягати на зміцненні життєстійкості та лідерства жінок як шлях до миру.

Говорячи про фінансування, у 2021 році дефіцит фінансування, спрямованого на запобігання гендерному насильству та реагування на нього в умовах надзвичайних гуманітарних ситуацій, становив 72%. Фінансування жіночих організацій у країнах, які постраждали від конфліктів, скоротилося зі 181 млн доларів у 2019 році до 150 млн доларів у 2020 році [12, с. 38-39]. В Афганістані 77 відсотків жіночих організацій громадянського суспільства не отримали жодного фінансування у 2022 році і більше не здійснюють програми. Закликавши міжнародне співтовариство повернути назад цю тенденцію, потрібно закликати держави-члени дотриматися своїх слів і фінансувати діяльність захисників прав жінок, а також діяльність Організації Об'єднаних Націй та її партнерів.

Отже підсумувавши усе вище описане можна сказати що повага, захист, заохочення та здійснення прав людини, безпека та благополуччя всіх жінок та дівчат мають важливе значення для досягнення сталого та сталого миру та розвитку. Розширення політичних та економічних прав та можливостей жінок має вирішальне значення для запобігання та вирішення конфліктів, миробудування, стабілізації суспільств, що пережили збройний конфлікт, та підвищення стійкості до майбутніх криз. Основна увага має бути приділена усуненню факторів, які вимагають від жінок у конфліктних ситуаціях бути стійкими насамперед. Рада повинна забезпечити, щоб операції з підтримки миру та спеціальні політичні місії надавали, відстежували та повідомляли про підтримку жінок-миротворців та жінок-правозахисників, які перебувають у небезпеці. Потрібно сконцентрувати увагу на розробці наступних Національних планів дій щодо реалізації порядку денного, а також закликати уряд зосередитися на «світі» жінок, мирі та безпеці та принести більш феміністський погляд на «безпеку».

ВИСНОВКИ

Через 22 роки після ухвалення резолюції 1325 Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй важливо провести оцінку цього процесу, яка може вказати напрямки дій для зміцнення порядку денного WPS. Перетворення цієї резолюції на порядок денний, який представляє комплексну програму дій для Організації Об'єднаних Націй, урядів і громадянського суспільства, є надзвичайно успішним результатом постійної роботи учасників, відданих імплементації Резолюції РБ ООН 1325, особливо громадянського суспільства, яке постійно тисне спробувати перетворити порядок денний WPS на програму з реальними та вимірними результатами, які виходять за межі слів. Однак, визнаючи цей успіх, громадянське суспільство вважає, що багато викликів все ще залишається, а досягнення надто обмежені. Існує загальна втома від процесу, який став надто «бюрократизованим» і практичні результати якого незрозумілі. Маючи вісім ухвалених резолюцій, жінки-миртворці вимагають припинити голосування за резолюції, а натомість їх виконати раз і назавжди, щоб ми могли побачити більше змін і прогресу на місцях.

Незважаючи на думку деяких спеціалістів-практиків про те, що участь жінок у мирних процесах пов'язана з занадто великим ризиком і не відповідає кінцевому результату досягнення угоди, представлені дані в цій роботі показують, що вірно протилежне. Враховуючи факти, необхідно ширше переосмислення мирних процесів, щоб ті, хто їх формує та бере участь у них, могли працювати з безліччю залучених сторін, щоб як ефективніше покласти край насильству, так і побудувати міцніший світ. З цією метою необхідно вийти за межі вузької уваги до традиційного столу переговорів і розглянути питання про те, як можна досягти успішної багатосторонньої участі у мирних та перехідних процесах. Настав час поставити питання, як мирні процеси можуть якнайкраще розширити можливості жінок і тих, хто

сприяє миру, замість того, щоб обмежуватися задоволенням інтересів тих, хто взявся за зброю. Основною причиною відсутності жінок за мирним столом є «нестача жінок на керівних посадах у політичних партіях, державних чи недержавних групах. Є дві основні перешкоди, які перешкоджають рівноправній участі чоловіків і жінок у ролі посередників: з одного боку, відсутність політичної волі та з іншого боку, такі аргументи, як думка деяких посередників про те, що участь жінок, які обіймають цю посаду, невідповідно відхиляє порядок денний переговорів у бік про «жіночих питань». Факти показують, що крім особистої участі жінок жіночі групи зробили значний внесок у успіх мирних і перехідних процесів, домагаючись угод, закріплюючи їх згодом і просуваючи гендерний порядок денний у своїх країнах, що має велике значення для мирних суспільств.

Хоча прогалини в участі жінок залишаються значними, зростає кількість переконливих доказів того, що залучення жінок до мирних процесів як учасників переговорів, посередників, підписантів та в інших ролях робить такі процеси більш успішними та сталими. Однак жінки повинні мати можливість ефективно брати участь, бути почутими та щоб їхній внесок сприймався серйозно. Бар'єри, з якими стикаються жінки, які перешкоджають тому, щоб їхній голос був почутий і їхній внесок належним чином врахований у питаннях війни та миру, є концептуальними, структурними та практичними, і їх усунення вимагатиме не лише підтримки жінок, але й критичного спілкування з чоловіками.

У цьому дослідженні розглядалися поточні події щодо того, як міжнародні організації вирішують питання виконання Резолюції РБ ООН 1325 і відповідних резолюцій, а також враховують гендерні аспекти у своїх структурах і практиках, включаючи участь жінок у мирних процесах деяких військових структурах та міжнародних миротворчих операцій. Було стверджено, що новий політичний порядок денний цих організацій має величезний потенціал для змін, і було досягнуто значного прогресу з точки зору

правового та формального визначення політики та інструментів для реалізації, моніторингу та оцінки. Однак фактичне впровадження, здається, відстає, а результати на місцях не виправдали початкових очікувань. Дослідження гендерної інтеграції в миротворчу діяльність виявляють протиріччя та парадокси, які можуть обмежити трансформаційний потенціал політичних планів міжнародних організацій, але також дають підказки для подолання існуючих перешкод. Окрім концептуальних і структурних бар'єрів, жінки, які прагнуть брати участь у мирних процесах, часто стикаються з цілим рядом практичних бар'єрів.

Описи реальних випадків також висвітлювали ключові недоліки Порядку денного WPS в тому, що поки НПД розробляються, приймаються та імплементуються, вони залишаються дещо периферійними в контексті реальної роботи у питаннях миру та безпеки, особливо коли виникають кризові ситуації. У процесі дослідження з'явилися різні гарні практики, деякі з яких були імплементовані, а деякі – ні, проте на основі висновків дослідження вони здаються багатообіцяючими.

По-перше потрібно вжити заходів з обміну знаннями між представниками держави та громадянського суспільства в контекстах, що мають схожі виклики, і надати групі розробників Національних планів дій підтримку зі збільшення їхнього потенціалу, коли це буде потрібно. По-друге забезпечити співпричетність, включення та розуміння питань WPS та гендерних проблем на всіх урядових рівнях, і щоб були забезпечені належним чином ресурсні центри для потреб виконавців національного плану дій та для надання підтримки структурам місцевих адміністрацій. Інтегрувати завдання та індикатори діяльності у посадові обов'язки та аналізи діяльності, щоб забезпечити обов'язкову підзвітність виконання. І нарешті по-третє це створити спеціальний парламентський орган, що відповідає за перевірку урядових звітів про виконання національного плану дій, щоб допомогти забезпеченню підзвітності перед обраними членами парламенту.

Важливо відзначити, що недостатньо лише мати дедалі більше активних жінок у мирних процесах. Якщо єдині жінки, які беруть участь, є зовнішніми фасилітаторами або гарантами від міжнародних агенцій, і немає місцевої підтримки щодо гендерно чутливої мови, мирні угоди, швидше за все, зазнають краху. Важливо залучати місцевих жінок із бойових партій та громадянського суспільства, і, ризикуючи сказати дуже очевидне, слід пам'ятати, що не всі жінки матимуть однакові цілі або навіть зацікавлені у просуванні гендеру рівність. Нарешті, для забезпечення більшої участі жінок необхідна критична взаємодія з чоловіками та їх маскулінністю в мирних процесах. Необхідно кинути виклик чоловічим уявленням про політику, війну та мир як суто чоловічі сфери, а також чоловіче ставлення та практики, які активно та пасивно перешкоджають більшій участі жінок. Це не гра з нульовою сумою, де чоловіки програють, а жінки виграють, і навпаки; скоріше, це процес, у якому обидві сторони можуть отримати вигоду, але вона вимагає початкового кроку відмови від деяких чоловічих привілеїв. Коротше кажучи, для збільшення участі жінок потрібно прийняти ширше, глибше та комплексніше розуміння гендеру в мирі та безпеці, у якому ані жінки, ані чоловіки не розглядаються як однорідні категорії; де визнаються різноманітні ролі чоловіків і жінок у війні та мирі. У майбутніх дослідженнях було б корисно взяти до уваги тезу, що можливо, краще представництво жінок у мирних процесах також сприятиме становищу чоловіків у суспільстві. Вивчення впливу як на чоловіків, так і на жінок дає повну картину теми та є цінним для сторін, які працюють у сфері постконфліктної розбудови суспільств. Маючи адекватні знання про це, програми з розбудови миру можуть розробляти програми, які більш конкретно відповідають потребам як чоловіків, так і жінок. Необхідне збалансоване представництво чоловіків і жінок, у дослідженнях. Таким чином, ця теза стверджує, що досвід жінок у конфлікті, а отже, і їхні погляди на мирні процеси, не потрібно ігнорувати.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Вікторія Щібель “Миротворчий процес: методологічні аспекти дослідження” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/71181>
2. Закон про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 Жінки мир безпека на період до 2025 року - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020p?fbclid=IwAR0zqQPD0zEkJGZxHQjrjXi8TmQ1uRaCbw1rXDMruH-OdJwp2H1pWRKb9c#Text>
3. Закон про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 Жінки мир безпека на період до 2020 року - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-p#Text>
4. Імплементация Порядку денного з питань жінок, миру і безпеки в регіоні ОБСЄ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/4/455623.pdf>
5. Йонджу Юнг и Хосе Франсиско Альварардо Кобар "Распаковка мирных переговоров в Афганистане: вовлечение женщин в процесс и достижение прочного мира" [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www-sipri-org.translate.google.com/commentary/blog/2019/unpacking-afghan-peace-talks-inclusion-women-process-and-achieving-durable-peace?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=sc
6. Климчук Ірина “ЖІНОЧІ СТРАТЕГІЇ УЧАСТІ У ЗМІЦНЕННІ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/zhinochi-strategiyi-uchasti-u-zmitsnenni-miru-ta-bezpeki-v-ukrayini>

7. Офіційний сайт ОБСЄ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/3/386408.pdf>
8. Офіційний сайт UN-women [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unwomen.org/en>
9. Панкхерст, Донна. 2003. «Война полов» и другие войны: на пути к феминистскому подходу к построению мира. Развитие на практике об. 13, вып. 2-3: 154-177.
10. Підвищення ролі та розширення участі жінок у політичних процесах аналітичний огляд та рекомендації. для країн Центральної та Східної Європи та Співдружності Незалежних Держав [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.un.org/ru/development/surveys/docs/women_polit_participation.pdf
11. Портер, Елизабет. 2003. Женщины, принятие политических решений и миростроительство. Глобальные изменения, мир и безопасность об. 15, вып. 3: 245-262.
12. Посібник з політичної участі жінок [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://learningpartnership.org/sites/default/files/resources/pdfs/LTA-Russian-Textandcover.pdf>
13. Продвижение участия женщин в Политике в регионе ОБСЕ: Сборник Передовых Практик [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.osce.org/files/f/documents/6/6/230151.pdf>
14. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nssu.gov.ua/gendernarivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-oon-1325>
15. Роль НАТО у підтримці резолюції Радбезу ООН «Жінки. Мир. Безпека» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2020/07/20/rol-nato-u-pidtrymcti-rezolyuciyi-radbezu-oon-zhinky-myr-bezpeka/>

16. Романцова Олександра “ВПЛИВ ГЕНДЕРНИХ АСПЕКТІВ В МЕДІАЦІЇ, ПОСЕРЕДНИЦТВІ ТА УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ” [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ccl.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/romanczova_czgs_gender-v-poserednycztvi.pdf

17. Романцова Олександра “Діяльність міжнародних організацій у сфері забезпечення гендерної рівності” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://lawjournal.naiu.kiev.ua/index.php/lawjournal/article/view/1215>

18. Савельєва Юлія “Резолюція ООН 1325 простою мовою для всіх” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uhrf.org/download/46.pdf>

19. Сахай, Сушама. 1998. Женщины и расширение прав и возможностей: подходы и стратегии. Издательство «Дискавери».

20. СЕМІНАР ВИСОКОГО РІВНЯ ПОСИЛЕННЯ УЧАСТІ ЖІНОК У МИРНИХ ПРОЦЕСАХ: ЯКІ РОЛІ ТА ОБОВ’ЯЗКИ ДЕРЖАВ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/strengthening-womens-participation-in-peace-processes-en.pdf>

21. Сприяння участі жінок в мирних переговорах і мирних процесах - Підготовлено програмою «Промоція гендерної рівності та права жінок». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eeas.europa.eu/archives/features/featuresworking_women/working_with_women/docs/2014_05_08_toolkit_promoting-womens-participation-peace-neg_en.pdf

22. Статут Організації Об’єднаних Націй [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/UN_Charter_Ukrainian.pdf

23. Фіміністична дипломатія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.diplomatie.gouv.fr/ru/politique-etrangere/diplomatie-feministe/>

24. Anjali Kaushlesh Dayal and Agathe Christien "Women’s Participation in Informal Peace Processes" 09.2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://brill.com.translate.goog/view/journals/gg/26/1/article_p69_4.xml?ebody=

25. Avonius, L.; M.-M. Jaarva, U. Schmidt & T. Wohl (2019) Inclusion of Women and Effective Peace Processes: A Tool- kit. The Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE).

26. Barsa, M.; O. Holt-Ivry & A. Muehlenbeck (2016) Inclusive Ceasefires: Women: Gender, and a Sustainable End to Violence. IS A paper, Inclusive Security.

27. Bell, C., and C. O'Rourke. (2010) Peace Agreements or Pieces of Paper? the Impact of UNSC Resolution 1325 on Peace Processes and Their Agreement. *International & Comparative Law Quarterly* 59(4):941–980.

28. Bell, Christine, 'Women, Peace Negotiations, and Peace Agreements: Opportunities and Challenges' in: Fionnuala Ní Aoláin ed., *The Oxford Handbook of Gender and Conflict*, Oxford: Oxford University Press 2018.

29. Caprioli, M. "Gender equality and state aggression: the impact of domestic gender equality on state first use of force", *International interaction*, 2003, 29.

30. Carey, Henry F. *Women, peace and security: The politics of implementing gender sensitivity norms in peacekeeping*. In *Women and International Peacekeeping*. Louise Olsson and Torunn L. Tryggstad, eds. London, Frank Cass, 2001.

31. Cock, Jacklyn. *Women and War in South Africa*. London, Open Letters Press, 1993.

32. Coser, L A. 1972. *The functions of social conflict*. London: Routledge and Kegan Paul Ltd.

33. Council on Foreign Relations (CFR), *Women's participation in peace processes* (New York, 2020), [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.cfr.org/womens-participation-in-peace-processes/>

34. Council on Foreign Relations, Why It Matters (n.d.), retrieved from: <https://www.cfr.org/womens-participation-in-peace-processes/why-it-matters>

35. DeGroot, Gerard J. A few good women: Gender stereotypes, the military and peacekeeping. In Women and International . Peacekeeping. Louise Olsson and Torunn L. Tryggestad, eds. London, Frank Cass, 2001.

36. Forster, R. & C. Bell (2019) Gender Mainstreaming in Ceasefires: Comparative Data and Examples. PA-X Spot- light Gender Series. Political Settlements Research Programme, PSRP, University of Edinburgh.

37. Fractured by Conflict in Kenya - an Interim Report. Management Development and Governance Division, Bureau for Development Policy, United Nations Development Programme, May 2000.

38. Gardam, Judith. Women and the law of armed conflict: Why the silence? International and Comparative Law Quarterly vol. 46 ,1997.

39. Hansen, Lene. Gender, nation, rape: Bosnia and the construction of security. International Feminist Journal of Politics vol. 3, No. 1, 2001.

40. Harold H. Saunders, "Prenegotiation and Circum-negotiation: Arenas of the Multilevel Peace Process". Turbulent Peace. Washington, D.C.: U.S. Institute of Peace 2001. p. 483.

41. Hirschleifer, J, "The technology of conflict as an economic activity," American Economic Review 81 (2): 130-134 (1991).

42. Holt-Ivry, O. (2018) Women Make Peace Stick. Inclusive Security. Foreign Policy, Argument.

43. Holt-Ivry, O.; A. Muehlenbeck & M. Barsa (2017) Inclusive Ceasefires: Women, Gender, and a Sustainable End to Violence. Issue Brief. Inclusive Security Blog.

44. Ibid., and Jana Krause, Werner Krause and Piia Bränfors, ‘Women’s Participation in Peace Negotiations and the Durability of Peace’, International Interactions 6 (2018), pp. 985-1016.

45. In focus: Women, peace and security 18 OCTOBER 2022 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.unwomen.org/en/news-stories/in-focus/2022/10/in-focus-women-peace-and-security>

46. International Alert. Gender and Peace Support Operations: Opportunities and Challenges to Improve Practice. London, 2001.

47. J. B. and Tobias S. (eds) Women, Militarism and War (Savage, MD: Rowan and Littlefield).

48. Jileka, Nekwaya and Julia Imene-Chanduru. “How Namibia Helped Birth UN Resolution on Women, Peace and Security.” Africa Renewal, 27 October 2020. <https://www.un.org/africarenewal/magazine/october-2020/how-namibia-helped-birth-un-resolution-1325-women-peace-and-security>, accessed December 17 2020.

49. Juma, Monica Kathina. Unveiling Women as Pillars of Peace: Peace Building in Communities

50. Klot, Jennifer. “The United Nations Security Council’s agenda on ‘Women, Peace and Security’: Bureaucratic pathologies and unrealised potential.” Ph.D. diss., The London School of Economics and Political Science, 2015.

51. Marshall, Donna Ramsey. Women in war and peace: Grassroots peace-building. United States Institute of Peace, Peaceworks No. 34, 2000.

52. Menon, R. (2021) Gender Responsive Ceasefires and Ceasefire Agreements (Brief 1). UN Women, Afghanistan Independent Human Rights Commission (AIHRC).

53. Michael Wood, The Interpretation of UN Security Council Resolutions, 2 Max Planck Yearbook of United Nations Law 73 (1998); see also Alexander Orakhelashvili, The Acts of the Security Council: Meaning and Standards of Review, 11 Max Planck Yearbook of United Nations Law 143 (2007).

54. Muehlenbeck, A. & J. P. Federer (2016) Women's Inclusion in Myanmar's Nationwide Ceasefire Agreement. Case Study. swisspeace, Inclusive Security.

55. NATO (2013) Nato Secretary General's Second Annual Public Report on Implementing United Nations Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security, and Related Resolutions, https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_20topics/20130115_130111-SG-1325-Public-Report2013.pdf, date accessed 10 March 2014.

56. Nicole Ball. "The Challenge of Rebuilding War-Torn Societies." in Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, and Pamela Aall, eds. Turbulent Peace. Washington, D.C.: U.S. Institute of Peace 2001 pp. 721-722

57. Noma, E.; D. Aker & J. Freeman (2012) Heeding women's voices: breaking cycles of conflict and deepening the concept of peacebuilding. Journal of Peacebuilding and Development 7(1).

58. Oberschall, Anthony. 1973. Social Conflict and social movements. Vol. . ed. Edited by . New Jersey: Prentice Hall.

59. Paula San Pedro, «Women in conflict zones» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://oxfamibrary.org/resources/10546/620690?show=full>

60. Textual Analysis of UN Documents', International Peacekeeping, 17, 2, 172–187. RCS (2014) Regional Command Southwest Press Room, <http://regionalcommandsouthwest.wordpress.com/about/female-engagement-team-usmc/>, date accessed 10 March 2014.

61. Tickner J. A. (1992) Gender in International Relations (New York: Columbia University Press).

62. Timothy D. Sisk, "Democratization and Peacebuilding" in Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, and Pamela Aall, eds. Turbulent Peace. Washington, D.C.: U.S. Institute of Peace 2001. p. 787.

63. UN (2014) Facts and Figures: Peace and Security, <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/peace-and-security/facts-and-figures>, date accessed 10 March 2014.

64. UN Development Fund for Women, Women's participation in peace negotiations, August 2010, [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.unifem.org/attachments/products/0302_WomensParticipationInPeaceNegotiations_en.pdf (retrieved 11 December 2012).

65. UN Women, Facts and figures: Peace and security (n.d.), retrieved from: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/peace-and-security/facts-and-figures>., and Paula San Pedro, Women in conflict zones, Oxfam 2019, p. 6.

66. United Nations, Office on Drugs and Crime, Handbook on Effective Police Responses to Violence Against Women, 2010, available at: [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison reform/Handbook_on_Effective_police_responses_to_violence_against_women_English.pdf

67. Wallace, Geoffrey, "Institutional conflict work in democratic societies," UCI Ombudsman: The Journal (1993).

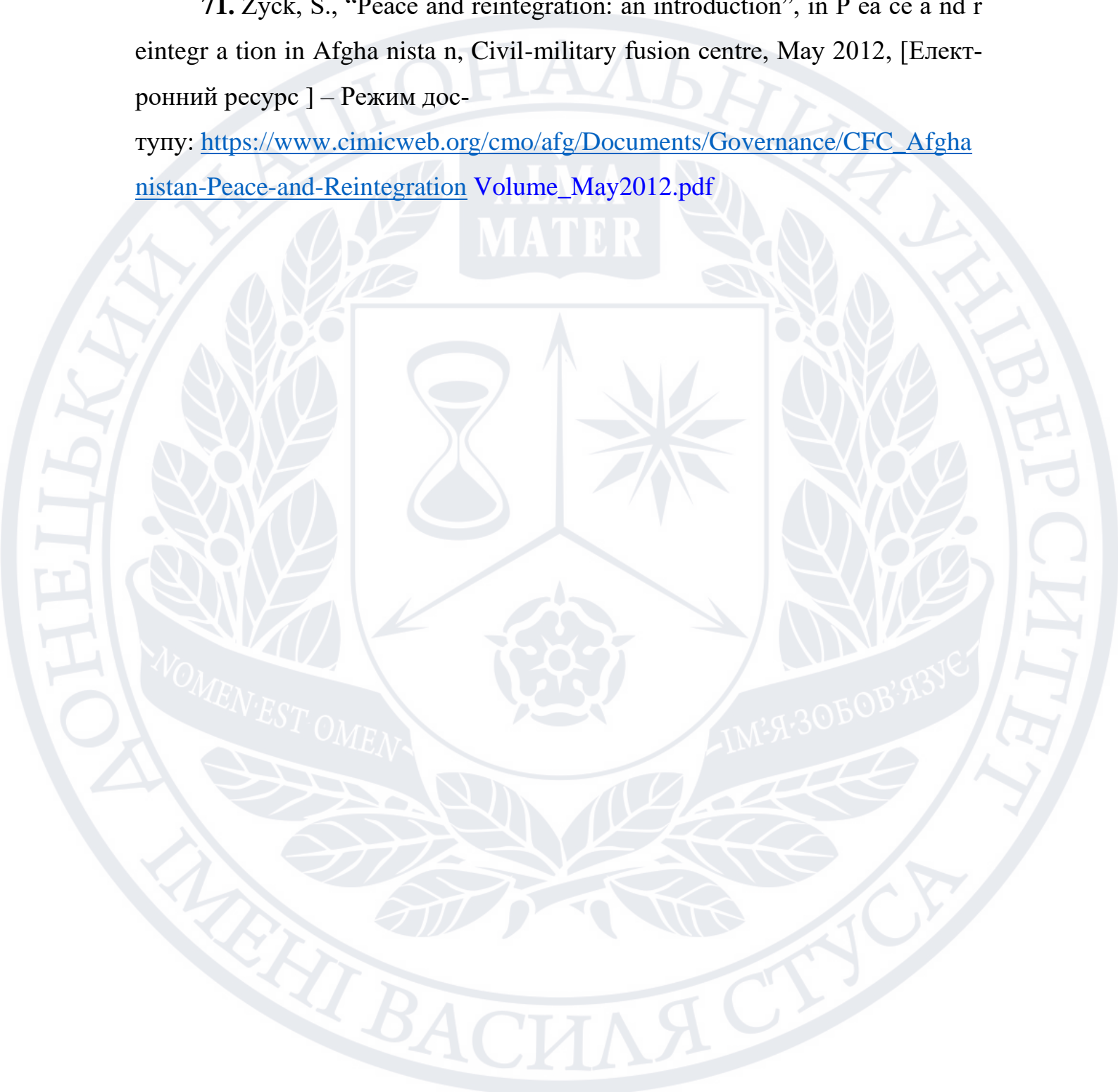
68. Women's participation in politics in (post) conflict countries: Role of women in peace negotiations, open from October 10th to November 6th, 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://iknowpolitics.org/sites/default/files/summary_of_women_and_peace_e-discussion_final_1.pdf

69. Yinanc, B., Turkey Needs a National Policy on Women, Peace and Security, Hurriyet Daily News, updated on 25 March 2019, available at: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-needs-a-national-policy-on-women-in-peace-and-security>

70. Zamzama, Afghan women Denied Identity Cards, Institute for War and Peace Reporting, updated on 27 March 2017, available at: [Електронний ресурс]

] – Режим доступу: <https://iwpr.net/global-voices/afghan-women-denied-identity-cards>

71. Zuck, S., “Peace and reintegration: an introduction”, in Peace and reintegration in Afghanistan, Civil-military fusion centre, May 2012, [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.cimicweb.org/cmo/afg/Documents/Governance/CFC_Afghanistan-Peace-and-Reintegration_Volume_May2012.pdf

ДОДАТКИ

Таблиця 1: Ключові положення резолюцій щодо питань WPS

Резолюція 1325 (2000)	Підтверджує важливість участі жінок та врахування гендерних аспектів у мирних переговорах, гуманітарному плануванні, операціях з підтримки миру, а також у пост-конфліктному миробудуванні та управлінні.
Резолюція 1820 (2008)	Захист жінок від сексуального насильства під час конфліктів; нульова терпимість до сексуальних знущань та експлуатації, вчинених персоналом Департаменту миротворчих місій ООН
Резолюція 1888 (2009)	Посилює зусилля щодо припинення сексуального насильства в умовах конфлікту шляхом призначення Спеціального представника Генерального секретаря та групи експертів з питань верховенства права та сексуального насильства в умовах конфлікту.
Резолюція 1889 (2009)	Встановлює показники для моніторингу виконання резолюції 1325 та просить Генерального секретаря подати звіт про участь та включення жінок у миробудування.
Резолюція 1960 (2010)	Створює механізм моніторингу та звітності про сексуальне насильство в умовах конфлікту.
Резолюція 2106 (2013)	Підкреслює відповідальність винних у сексуальному насильстві в умовах конфлікту, а також розширення політичних та економічних прав та можливостей жінок.
Резолюція 2122 (2013)	Визначає організацію «Жінки ООН» як ключову організацію ООН у наданні інформації та порад щодо участі

	жінок у збереженні миру та безпеки; підзвітність всієї структури ООН; інклюзія громадянського суспільства; проведення у 2015 р. аналізу імплементації Резолюції No 1325 на високому рівні
Резолюція 2242 (2015)	Інтегрує питання WPS в усі ситуації в країнах Ради безпеки ООН; сприяє створенню неформальних експертних груп щодо WPS; враховує включення питань WPS в порядок денний Комітету по санкціях; додає WPS у боротьбу із тероризмом та екстремізмом
Резолюція 2467 (2019)	Сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, визнається міцно укоріненим у ширшому порядку денному жінок, миру та безпеки; підкреслює зусилля щодо забезпечення справедливості та підзвітності; закликає до підтримки та захисту жіночих організацій громадянського суспільства; та закликає звернути увагу на проблеми дітей, народжених внаслідок зґвалтування.
Резолюція 2493 (2019)	Закликає до повного виконання всіх попередніх резолюцій про жінок, мир та безпеку; просить ООН розробити контекстно-залежні підходи до участі жінок у всіх мирних процесах, що підтримуються ООН; і наполегливо закликає держави-члени забезпечити і надати своєчасну підтримку всебічній, рівноправній та значній участі жінок на всіх етапах мирних процесів, у тому числі в механізмах, створених для здійснення та контролю за дотриманням мирних угод.

